

OSIGURANJE OD ODGOVORNOSTI

Barić, Željko

Master's thesis / Specijalistički diplomski stručni

2019

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **Karlovac University of Applied Sciences / Veleučilište u Karlovcu**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://um.nsk.hr/um:nbn:hr:128:144393>

Rights / Prava: [In copyright](#)/[Zaštićeno autorskim pravom.](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2024-07-13**

VELEUČILIŠTE U KARLOVCU
Karlovac University of Applied Sciences

Repository / Repozitorij:

[Repository of Karlovac University of Applied Sciences - Institutional Repository](#)

zir.nsk.hr

DIGITALNI AKADEMSKI ARHIVI I REPOZITORIJI

**VELEUČILIŠTE U KARLOVCU
POSLOVNI ODJEL
SPECIJALISTIČKI DIPLOMSKI STRUČNI STUDIJ
POSLOVNO UPRAVLJANJE**

Željko Barić

OSIGURANJE OD ODGOVORNOSTI

ZAVRŠNI RAD

Karlovac, 2019.

Željko Barić

**OSIGURANJE OD ODGOVORNOSTI
LIABILITY INSURANCE**

ZAVRŠNI RAD

Veleučilište u Karlovcu

Poslovni odjel

Specijalistički diplomski stručni studij poslovno upravljanje

Kolegij: Upravljanje osiguranjem

Mentor: dr.sc. Ksenija Klasić, prof.v.š.

Broj indeksa autora rada: 0619409052

Karlovac, travanj 2019.

ZAHVALA

U izradi ovog Završnog rada za svu pomoć zahvaljujem svojoj mentorici dr.sc. Kseniji Klasić. Zahvaljujem se svim profesorima Specijalističkog studija Poslovno upravljanje koji su nas tijekom cjelokupnog studija učili i savjetovali. Zahvaljujem svojim kolegama sa studija i kolegama s posla koji su mi pomagali savladati ovaj studij, a posebice svojoj obitelji koja je imala razumijevanja i davala mi stalnu potporu za vrijeme ovog školovanja.

SAŽETAK

Osiguranje od odgovornosti prema trećima, pa tako i osiguranje od odgovornosti iz obavljanja djelatnosti ima brojne pozitivne učinke, prije svega zaštitu ekonomskih interesa osigurane osobe i njezine imovine što olakšava nesmetan razvoj profesionalne djelatnosti osiguranika. Postoji stalna tendencija proširivanja broja obveznih osiguranja od odgovornosti, kako u svijetu, tako i u Republici Hrvatskoj, a najčešće se osiguravaju rizici kod onih djelatnosti kod kojih postoji zakonska obveza sklapanja ugovora o osiguranju. Ugovaranje izvanugovorne odgovornosti iz djelatnosti prema trećim osobama i osiguranja iz obavljanja profesionalne djelatnosti bilježi u promatranom razdoblju za 2016.godinu, 2017.godinu i 2018.godinu uglavnom svoj rast.

KLJUČNE RIJEČI: *osiguranje, profesionalna djelatnost, ugovorna odgovornost, izvanugovorna odgovornost*

SUMMARY

Third party liability insurance, as well as liability insurance, has a number of positive effects, above all the protection of the economic interests of the insured person and its assets, which facilitates the undisturbed development of the professional activity of the insured. There is a constant tendency to extend the number of compulsory liability insurance in the world, as well as in the Republic of Croatia, and most often provide for risks in those activities where there is a legal obligation to conclude insurance contracts. The stipulation of the general liability insurance policy as well as the liability insurance from activities to third parties records in the observed period for 2016, 2017 and 2018 mainly their growth.

KEY WORDS: *insurance, professional activity, contractual liability, extraterritorial liability*

SADRŽAJ:

1. UVOD	1
1.1. Predmet i cilj rada.....	1
1.2. Izvori podataka i metode prikupljanja	1
1.3. Struktura rada	2
2. OPĆENITO O POVIJESTI OSIGURANJA OD ODGOVORNOSTI.....	4
2.1. Razvoj osiguranja od odgovornosti u svijetu i Europi.....	4
2.2. Razvoj osiguranja u Republici Hrvatskoj	8
3. POJAM I PRAVNOTEORIJSKA PODLOGA OSIGURANJA OD ODGOVORNOSTI	11
3.1. Pojam osiguranja od odgovornosti.....	11
3.2. Pravni aspekti osiguranja od odgovornosti.....	13
3.3. Zakonodavni okvir	16
3.4. Vrste osiguranja od odgovornosti.....	18
3.5. Funkcije osiguranja od odgovornosti.....	24
3.5.1. <i>Pozitivni učinci ugovornog osiguranja od odgovornosti</i>	26
3.5.2. <i>Negativni učinci ugovornog osiguranja od odgovornosti</i>	27
4. OSIGURANJE IZ PROFESIONALNE DJELATNOSTI.....	33
4.1. Karakteristike osiguranja iz profesionalne djelatnosti.....	33
4.2. Vrste osiguranja iz obavljanja profesionalne djelatnosti	35
4.3. Dobrovoljno osiguranje iz obavljanja djelatnosti na primjeru osiguranja od odgovornosti menadžera.....	37
5. ANALIZA UDJELA POLICE OSIGURANJA OD OPĆE ODGOVORNOSTI IZ PROFESIONALNE DJELATNOSTI U UKUPNO OSIGURANIM RIZICIMA	40
5.1. Analiza ugovaranja police osiguranja od opće odgovornosti iz djelatnosti prema trećim osobama	40
5.2. Rezultati analize.....	49
6. ZAKLJUČAK.....	50
7. LITERATURA	52
POPIS ILUSTRACIJA.....	54

1. UVOD

1.1. Predmet i cilj rada

Predmet ovog rada je osiguranje od odgovornosti koje u svojoj suštini predstavlja djelatnost koja se sastoji u pružanju ekonomske zaštite od određenih rizika i opasnosti koje ugrožavaju imovinu i osobe. Čovjek i njegova imovina kao npr. kuća, auto, zgrada, tvornica, strojevi, životinje, usjevi i slično, neprekidno su izloženi brojnim rizicima koje ugrožavaju život, zdravlje i dobra. Svrha osiguranja je pružiti financijsku pomoć za pretrpljenu štetu koju inače sam osiguranik ne bi mogao samostalno podnijeti. Osiguranje dakle ima za zadatak da preuzme brojne opasnosti i rizike kojima mogu biti izloženi osiguranici te umjesto osigurane osobe isplati odgovarajuću naknadu osobi koja pretrpi osiguranu štetu. Pokriće rizika u osiguranju realizira se temeljem ugovora o osiguranju za koji se izdaje polica osiguranja.

Cilj rada je prikazati osiguranje od odgovornosti sa povijesnog, pravnog i društvenog aspekta budući da je svrha osiguranja ostvarivanje važnih društvenih funkcija. Osim uloge ekonomske zaštite ugovaratelja osiguranja, osiguranje ima i važnu socijalnu funkciju koja se ostvaruje indirektno kroz naknadu štete pravnim subjektima, a direktno kroz naknadu štete fizičkim osobama nakon pretrpljene štete. Kao svojevrsna simbioza pravnih i ekonomskih kategorija ovaj posao se svrstava među najstarije. U radu će se ujedno analizirati hrvatska zakonodavna regulativa kojom se uređuju osiguranja od ugovorne odgovornosti te osiguranja od obavljanja profesionalne djelatnosti u Republici Hrvatskoj.

1.2. Izvori podataka i metode prikupljanja

Postavljanjem problema, predmeta i ciljeva istraživanja, potrebno je definirati i metode istraživanja koje će se koristiti u radu. Za potrebe pojedinog dijela rada koristiti će se različite istraživačke metode. U teorijskom dijelu rada koristiti će se metoda deskripcije, koja predstavlja postupak jednostavnog opisivanja činjenica, procesa i predmeta te njihovih empirijskih potvrđivanja odnosa i veza. Zatim, koristit će se metoda analize koja raščlanjuje složene pojmove, sudove i zaključke na jednostavnije sastavne elemente i dijelove. Povijesnom metodom će se na temelju

raznovrsnih dokumenata i dokaznog materijala analizirati ono što se u prošlosti dogodilo te kako i zašto se to tako dogodilo. Metodom klasifikacije će se raščlanjivati opći pojmovi na jednostavnije pojmove. Ukratko, za potrebe izrade rada korištene su sljedeće metode:

- metoda analize sekundarnih izvora podataka koji obuhvaćaju relevantne i recentne članke i publikacije koji se bave problematikom osiguranja te relevantnom dokumentacijom (zakonski propisi i sl.);
- metoda sinteze kojom će se izvršiti postupak znanstvenog istraživanja i iznošenja objašnjenja i zaključaka putem sinteze jednostavnih sudova u složenije;
- metoda deskripcije kojom će se opisivati činjenice, odnosno pojmovi i procesi, koji su relevantni za ovaj rad;
- povijesna metoda kojom će se na temelju raznovrsnih dokumenata i dokaznog materijala analizirati činjenice koje su se dogodile u prošlosti te uzroci tih događaja.
- metoda kompilacije koja obuhvaća preuzimanje tuđih rezultata znanstveno-istraživačkog rada.

1.3. Struktura rada

Završni rad strukturiran je od šest međusobno povezanih poglavlja. Prvo, uvodno poglavlje, izlaže predmet i cilj rada, izvore podataka i metode prikupljanja, teorijske postavke završnog rada te iznosi ukratko strukturu rada.

Drugo poglavlje završnog rada pod nazivom *Općenito o povijesti osiguranja od odgovornosti* daje pregled razvoja osiguranja od odgovornosti u svijetu i Europi te razvoj osiguranja u Republici Hrvatskoj.

U trećem poglavlju završnog rada pod nazivom *Pojam i pravnoteorijska podloga osiguranja od odgovornosti* pojašnjava konceptualni okvir osiguranja od odgovornosti, teorijsku osnovu i zakonodavni okvir osiguranja od odgovornosti. Obilježja ugovornog osiguranja od odgovornosti također je tema ove cjeline završnog rada. Objašnjavaju se uloge osiguranja od ugovorne odgovornosti te pozitivni i negativni učinci ugovornog osiguranja od odgovornosti. U navedenom poglavlju obuhvaćen je i pregled vrsta osiguranja od ugovorne odgovornosti.

Četvrto poglavlje, pod nazivom *Osiguranje iz profesionalne djelatnosti*, pojašnjava karakteristike i vrste osiguranja iz profesionalne djelatnosti. U ovom poglavlju završnog rada detaljno se obrazlaže osiguranje od odgovornosti menadžera.

Analiza udjela police osiguranja od opće odgovornosti iz profesionalne djelatnosti u ukupno osiguranim rizicima peto je poglavlje završnog rada. U navedenom poglavlju iznose se analize učestalosti ugovaranja police osiguranja od opće odgovornosti iz djelatnosti prema trećim osobama na razini Republike Hrvatske.

Zaključak je prezentiran u šestom poglavlju završnog rada, a njime će se ukratko iznijeti saznanja do kojih se došlo prilikom izrade ovog završnog rada te će se zaključiti aktualizirane teme.

2. OPĆENITO O POVIJESTI OSIGURANJA OD ODGOVORNOSTI

2.1. Razvoj osiguranja od odgovornosti u svijetu i Europi

Određeni pojavni oblici osiguranja od odgovornosti za štetu pojavili su se još od davnina. Zapisi koji bilježe pojedine oblike osiguranja od odgovornosti sežu još u 6. stoljeće prije Krista. Prvi pravni institut koji postavlja načelo naknade štete javio su se u zemljama Mediterana na otoku Rhodosu. Radilo se o "Rhodia de iactu", rodomskom zakonu o izbacivanju koji je sadržan u pomorskom pravu i predstavlja pravni propis koji se temelji na načelu da su svi sudionici pomorskog plovidbenog pothvata dužni snositi štetu nastalu izbacivanjem dijela tereta radi očuvanja broda ili preostalog tereta u uvjetima prirodne opasnosti za brod ili teret, razmjerno svom sudjelovanju u nastanku štete. Rimsko pravo preuzeto iz pravnog sustava grčkog otoka Rodosa, uspostavlja kasnije temeljem navedenog instituta odgovornosti za štetu načelo zajedničke havarije i kasnije je kodificirano u Justinijanovim Digestama. Grci i Rimljani u 6. stoljeću pr. Kr. uspostavljaju institut tzv. „gilde“ radi pružanja uzajamne pomoći i zaštite članovima obitelji preminulih te se njime osigurava naknada pogrebnih troškova. [1]

Najraniji oblici uzajamnog nošenja šteta javljaju se u Kini oko 3000 god. pr. Kr., a odnosila su se na osiguranje od štete za prijevoz robe rijekom Jangce Jiang. [1] Naime, tamo gdje je plovidba bila opasna, organizirani su bili prvi primitivni oblici raspodjele rizika na način da su trgovci robu pretovarivali sa jednog plovila na više manjih plovila. Na taj način su se štitili od potpunog gubitka robe, a nastale gubitke su snosili svi trgovci zajedno tako da bi trgovcu koji je pretrpio gubitak ustupili dio svoje robe. [2] U Babilonu, pojavom Hamurabijevog zakonika (1729 –1686 god. pr. Kr.) ustanovio se pravni institut raspodjele rizika među babilonskim trgovcima sudionicima u karavanama prilikom prijenosa robe pustinjom. [1] Hamurabijevim zakonikom dane su prve pisane odredbe o solidarnoj raspodjeli rizika zbog napada pljačkaša prilikom prijevoza robe pustinjom i o odgovornosti graditelja za nekvalitetnu izgradnju objekta. [2]

U Rimskom pravu uspostavljen je institut pomorskog zajma koji je predstavljao jedini oblik pomorskog osiguranja sve do 13. stoljeća. Vlasnik broda uzimao je pomorski zajam prije puta, a ukoliko bi brod i roba stigli neoštećeni na

odredište, vlasnik broda vraćao je zajam uz ugovorenu kamatu. Odlukom pape Grgura VII 1236. godine ukinuta je praksa pomorskog zajma, jer su ugovarane kamate bile lihvarske. Umjesto pomorskog zajma uvedena je praksa fiktivnih kupoprodajnih ugovora. Tim pravnim poslom stranka bi prije početka plovidbe kupovala brod i robu uz obvezu da isplati kupoprodajnu cijenu samo ako brod i roba stignu na odredište. [2]

Pojavom simulirane kupoprodaje broda i tereta, u slučaju da brod ili teret budu izgubljeni, novac koji vlasnik broda odnosno "prodavatelj" plaća kupcu predstavljao je svojevrsnu premiju. [1] Prodavatelj broda bi novom kupcu davao određenu svotu novca (premiju) koja se ne bi vraćala. Ovi ugovori se smatraju pretečom instituta osiguranja u suvremenom smislu. [2]

Pomorsko osiguranje je prvo osiguranje koje je utjecalo na razvoj svih ostalih oblika osiguranja. Iz Genove je, 1347.godine, poznata najstarija polica osiguranja [1], dok je prva samostalna polica osiguranja izdana 1384. godine u Pisi. [2] Trgovci iz Lombardije uvelike su utjecali na razvoj londonskog tržišta osiguranja u modernom dobu. Centri pomorskog osiguranja bili su Hanzeatski gradovi i to Hamburg, Brugge, Lübeck, Antwerpen. Fragmentirane odredbe o pomorskom osiguranju zabilježeni su u Statutima odnosno Ordonanceama mediteranskih gradova. Najpoznatiji statuti gradova su oni iz Barcelone iz 1435.g., Venecije iz 1468.g., Firenze iz 1522.g., Burgosa iz 1538.g., Seville iz 1555.g., Bilbaoa iz 1560.g., Antwerpena iz 1570.g., zatim *Ordo super assecuratoribus* iz 1568.g. grada Dubrovnika, *Guidon de la Mer* koji predstavlja privatnu zbirku pomorskih običaja 1671.g. iz grada Rouena, Ordonanse de la Marine Marchande iz Francuske iz 1681.te Code de Commerce iz 1807. [1]

Današnji razvoj bilo koje gospodarske djelatnosti bio bi nezamisliv bez osiguranja od odgovornosti. Razvoj osiguranja od odgovornosti kakav danas poznajemo može se pratiti od pojave industrijske revolucije, započete sredinom 18. stoljeća, koja je zaslužna za nastanak objektivne odgovornosti. Industrijska proizvodnja u to doba znatno je utjecala na povećanje ljudskih djelatnosti u svim segmentima, a posebice u onim zemljama u kojima se odvijao revolucionarni industrijski razvoj, kao što su Francuska, Engleska, SAD, Švicarska i Italija. Razvoj gospodarskih djelatnosti u navedenim zemljama doveo je do stvaranja brojnih rizika koji su potencirali povrede zdravlja i tijela ljudi, ili pak uništenje, gubitak i oštećenja imovine. [3]

Ubrzani razvoj industrije uzrokovao je nastanak masovnih šteta trećim osobama. [4] U isto vrijeme u odštetnom pravu u zemljama u kojima se odvijala industrijska revolucija dominira odgovornost za štetu po načelu krivnje po kojem za štetu odgovara ona osoba koja je prouzročila njezin nastanak. Primjena odgovornosti po načelu krivnje utemeljena je na ondašnjem moralnom shvaćanju da odgovornosti nema bez krivnje. Iako odgovornost na temelju krivnje ispunjava zadaću sankcioniranja počinitelja, utvrđenje odgovornosti po načelu krivnje bilo je teško za oštećene osobe, zbog novostvorenog složenog procesa obavljanja gospodarskih i raznih drugih djelatnosti. Oštećene osobe prilikom ostvarivanja prava na naknadu štete bile su u nepovoljnom položaju jer je teret dokaza o postojanju krivnje bio na njima, a pogotovo je institut odgovornosti po načelu krivnje bio nepogodan za radnike u velikim industrijskim poduzećima jer u složenim proizvodnim procesima oštećeni često nisu imali objektivne mogućnosti za utvrđivanje relevantnih činjenica na kojima bi se utvrdila krivnja ili uzrok nastanka štete, što bi često dovodilo do toga da za štetu nitko ne bi bio odgovoran. [3] Sve to je dovelo do formiranja posebnih fondova osiguranja koji su služili tome da poduzetnici prebace rizik odgovornosti za štetu, radi prvenstveno financijske zaštite od obveze naknade štete. [4]

Nastup određenih socioloških promjena u obrazacima ponašanja utjecao je na promjene u odštetnoj odgovornosti. Radno odštetno pravo SAD-a u tijekom 19. stoljeća, pod utjecajem čestih ozljeđivanja radnika na radu pod utjecajem opasnih stvari ili djelatnosti, obilježila je pojava tzv. *compensation theory*, koja je polazila od toga da priznanje prava na naknadu štete nastale uslijed ozljede na radu predstavlja društveno najbolji oblik u kojem će društvo na dostojanstven način pomoći stradalim žrtvama. Prva polica osiguranja od odgovornosti u SAD-u tako je bila polica osiguranja radnika, tzv. *employer's liability policy*, 1886. godine, a zaživjela je potvrdom takvih ugovora o osiguranju od strane Vrhovnog suda države Missouri u predmetu *Breeden vs Franford Marine Plate Accident & Glass Insurance Company* 1909. godine. U toj Presudi Vrhovni sud zauzeo je shvaćanje da je osiguranje od odgovornosti uslijed nepažnje, tzv. *negligence liability insurance*, pravno prihvatljiv oblik police osiguranja. [4]

Zakon o odgovornosti za štete uzrokovane opasnom djelatnošću donesen u Njemačkoj 1871. godine propisuje objektivnu odgovornost za štete koje nastanu kao posljedica obavljanja opasne djelatnosti. 1874. godine u Stuttgartu osnovano je njemačko osiguravajuće društvo *Allgemeine Deutsche Versicherungsverein* koje je

imalo vodeću ulogu u osiguranju od odgovornosti. Dalje je uslijedilo i postupno donošenje zakona kojima se uvodi obvezno osiguranje od odgovornosti, kao što su obvezno osiguranje zaposlenika i motornih vozila. Zakon o jamčenju za štete prouzrokovane pogonom motornih vozila iz 1908. godine propisivao je da se onaj tko jamči za štetu može osloboditi dužnosti naknade štete samo ako dokaže da je štetni događaj uzrokovan krivnjom treće osobe ili oštećenika ili ako se šteta nije mogla otkloniti uza sav primjenjeni propisani oprez, što bi odgovaralo današnjem institutu više sile (*vis maior*) ili ako ne postoji uzročna veza između nastanka štetnog događaja s motornim vozilom. [4]

Prvi pokušaj uvođenja osiguranja od odgovornosti u Engleskoj datira iz 1857. godine, ali je zaživio tek 1872. godine kada je potpuno prihvaćen od strane Carriage Insurance Company za odgovornost uslijed uporabe vozila. 1880. godine donesen je *Employers Liability Act* koji uređuje odgovornost poslodavca za štete na radu, što je dovelo do ugovaranja osiguranja od odgovornosti poslodavca prema radnicima. [4]

Pojedina osiguranja od odgovornosti imala su obvezni karakter zbog općeprihvaćenog mišljenja da se na taj način pruža najučinkovitija zaštita trećim osobama, ali i samim osiguranicima. Kasnije, pojavom velikoga broja slobodnih profesija, posebice onih profesija koje imaju javni značaj, dolazi do razvoja osiguranja od profesionalne odgovornosti. Osiguranjem od profesionalne odgovornosti pruža se nositeljima osiguranja zaštita od odgovornosti za štetu koju mogu prouzročiti obavljanjem svoje profesije, a oštećenim osobama namirenje za slučaj da im nastane šteta. Kombinacijom osiguranja od odgovornosti i obvezatnošću sklapanja takvog osiguranja, učinkovito i maksimalno dolazi do zaštite interesa treće oštećene osobe, ali i interesa osiguratelja koji se sastoji u povećanoj akumulaciji premije osiguranja, kada se, za što je moguće veći broj osiguranja od odgovornosti, propisuje obvezatnost njihova sklapanja. [5]

Razvoj objektivne odgovornosti, umjesto odgovornosti za štetu na temelju krivnje, kao temelj za rješavanje naknade štete, snažno je utjecao na razvoj osiguranja od odgovornosti. Povijesni prikaz razvoja osiguranja od odgovornosti pokazuje da razlozi koji su doveli do uspostave instituta osiguranja od odgovornosti od njegovih početaka, izvršili su veliki utjecaj na značenje i pojam odgovornosti u društvu u cjelini. [4]

2.2. Razvoj osiguranja u Republici Hrvatskoj

Počeci osiguranja na području Hrvatske države sežu još u 19. stoljeće, osnutkom osiguravajuće zadruge Croatia u Zagrebu 1884. godine. Temeljni kapital za osnivanje zadruge položilo je zagrebačko gradsko poglavarstvo u sklopu borbe protiv ekonomske ovisnosti o strancima. U svojim počecima zadruga se bavila samo osiguranjem rizika od požara za grad Zagreb, da bi kasnije proširila svoje poslovanje i na druge vrste i oblike osiguranja. [2]

Osiguravajuća zadruga "Croatia" Zagreb po svom entitetu bila je pravna osoba koja je djelovala u razdoblju od 1884.g. do 1949.g. Krunidbeni sudbeni stol u Zagrebu je 9. kolovoza 1884. priopćio da je 4. kolovoza 1884. "Croatia", osiguravajuća zadruga u Zagrebu upisana u registar za društvene tvrtke. Zadruga je imala svoje podružnice u Osijeku, Požegi, Novom Sadu, Splitu, Ljubljani, Sarajevu, Beogradu, Banja Luci, Dubrovniku, Mariboru, Subotici, Šibeniku i Vel. Bečkereku. Krajem 1901. počelo je poslovanje Zadruga i u Dalmaciji, Istri i na goričkom području. Godine 1949. Okružni sud za grad Zagreb proveo je u trgovačkom registru brisanje tvrtke "Croatia" osiguravajuća zadruga po ondašnjem trgovačkom zakonu. [6]

Djelovanje zadruge u početku je bilo rasprostranjeno samo na području Hrvatske i Slavonije, ali se postupno širilo i na Dalmaciju, Istru, Goricu, Kranjsku, Štajersku i Korušku. Godine 1895. otvoreno je u Sarajevu glavno zastupstvo za Bosnu i Hercegovinu. U početku je društvo pružalo osiguranje samo u požarnoj grani, ali od 1905. godine uvodi se i osiguranje života, 1912. godine osiguranje od provala i krađa, a 1921. osiguranje transporta i od grada. 1920. godine djelovanje osiguravajuće zadruge proširilo se na područje Kraljevstva Srba, Hrvata i Slovenaca. 1922. godine Zadruga Croatia i Prva hrvatska štedionica osnovale su Nadu, prvo sveopće osiguravajuće dioničko društvo u Sarajevu, koje se bavilo svim vidovima osiguranja. Društvo je djelovalo do 1936. godine kada je likvidirano, a Zadruga Croatia je preuzela sve njegove agende. Postojale su različite zakonske odredbe za regulaciju poslova osiguranja u Austro-Ugarskoj Monarhiji. U Međimurju, Hrvatskoj i Slavoniji u pogledu osiguranja važile su norme Trgovačkog zakona iz 1875.godine, dok su u Dalmaciji i Slovenačkoj važile norme Zakona o društvima iz 1852.godine, Trgovačkog zakona iz 1862.godine, Regulativa za osiguranje iz 1896.godine, Zakona za strana osiguravajuća društva i Zakona o ugovoru osiguranja iz 1917.godine, tzv. Almanah Kraljevine Srba, Hrvata i Slovenaca. Navedeni zakoni ostali su na snazi i

nakon raspada Austro-Ugarske. Temeljem hrvatsko-ugarskog Trgovačkog zakona iz 1875., svako osiguravajuće poduzeće bilo je dužno pri sudbenom stolu nadležnom za upisivanje tvrtki, za svaku granu osiguravajućih poslova kojom se kanilo baviti, iskazati barem 100.000 forinti efektivno plaćene asekuracionalne temeljne zaklade. Prije iskazivanja zaklade, društvo se nije moglo niti upisati, niti započeti poslovanje. Inozemna osiguravajuća poduzeća, ukoliko su kao dionička društva zadovoljavali propise navedenog zakona o inozemnim dioničkim društvima, mogli su protegnuti svoje djelovanje na područje ugarske krune samo ako su se podvrgnuli odredbama spomenutog zakona. O tome su bili dužni dati izjavu prigodom ishođenja upisa tvrtke. [6]

Takvo inozemno društvo bilo je primjerice Jadransko osiguravajuće društvo, osnovano 1838.godine u Trstu. Radilo se o filijali talijanskog društva Riunione Adriatica di Sicurta, koje je dvadesetih godina 20. stoljeća kupilo od društva Karos iz Pariza paket dionica beogradskog društva Rosija Fonsijer. Za ovo osiguravajuće društvo nadležno je bilo ravnateljstvo u Zagrebu. Osim navedenog osiguravajućeg društva, na području ondašnje Hrvatske, djelovali su još Janus uzajamni zavod za životno osiguranje, osnovan u Beču 1840. godine, Feniks, društvo za osiguranje života u Beču koji je poslovao na području 22 države i teritorije. Krah Feniksa 1936. godine donio je promjene na tržištu, između ostalog uvođenje nadzora nad osiguranjem. [7] Uredba o nadzoru nad osiguravajućim društvima donesena je 25. veljače 1937.godine. Tom Uredbom bilo je uređeno da sva privatna poduzeća koja su se bavila poslovima osiguranja podliježu nadzoru Ministarstva trgovine i industrije. Poslovima osiguranja u smislu ove Uredbe obuhvaćeni su poslovi kod kojih se osiguravajuće poduzeće, uz izvjesnu premiju ili naknadno razrezan doprinos, obavezalo da će kome isplatiti osiguranu sumu ili naknaditi štetu kada bude nastupio ugovoreni slučaj. Poslove osiguranja i reosiguranja mogla su obavljati samo dionička društva koja su imala najmanje 3,000.000 dinara potpuno uplaćenog kapitala i zadruge koje su imale najmanje 100 zadrugara i za najmanje 1,000.000 dinara potpuno uplaćenih udjela. Da bi se osiguravajuće poduzeće moglo baviti poslovima osiguranja bila je potrebna dozvola ministra trgovine i industrije. Strana osiguravajuća društva dobila su dozvolu za rad samo u slučaju ako je ono u svojoj zemlji postojalo barem 10 godina. Na likvidaciju osiguravajućih poduzeća u socijalističkoj Jugoslaviji, primjenjivali su se Uredba o reviziji dozvola za rad i likvidaciji privatnih kreditnih poduzeća od 17. lipnja 1946. godine i Pravilnik o postupku likvidacije privatnih

kreditnih poduzeća od 11. srpnja 1946.godine. Likvidaciju osiguravajućih poduzeća obavljao je Državni osiguravajući zavod FNRJ u Beogradu. U Hrvatskoj je to bila njegova ispostava – Državni osiguravajući zavod FNRJ, Direkcija za NR Hrvatsku Zagreb. Poslovima osiguravajućih društava upravljalo je ravnateljstvo koje se sastojalo od jedne ili više osoba izabranih između dioničara ili drugih osoba. Postojao je i nadzorni odbor koji je bio sastavljen barem iz tri člana. Odbor je kontrolirao vođenje poslova društva u svim granama, a bio je dužan ispitivati godišnje račune i bilancu, kao i prijedloge razdiobe dobitka i o tome svake godine predložiti izvješće glavnoj skupštini. Bez izvješća glavna skupština nije mogla donijeti valjane zaključke u vezi razdiobe dobitka. Ravnateljstvo zadruga sastojalo se od osam, a Nadzorno vijeće od četiri člana. [6]

Od ostalih osiguravajućih društava koji su postojali u to doba mogu se još izdvojiti; Slavija, koja je bila Jugoslavenska osiguravajuća banka utemeljena u Ljubljani; Jugoslavija, Opće osiguravajuće društvo Beograd; Assicurazioni Generali u Trstu, utemeljeno 1831.godine; Napretkova zadruga za osiguranje, štednju i privredu z.s.o.j. Zadružna središnjica u Sarajevu i dr. [7]

Od ostalih značajnih trenutaka u povijesti razvoja osiguranja valja izdvojiti razvoj pomorskog osiguranja koji pripada Gradu Dubrovniku. Tamo je 1562. godine donesen Zakon o pomorskom osiguranju tzv. '*Ordo super assecuratoribus*' koji se smatra jednim od najstarijih zakonskih akata koji sustavno regulira odnose iz osiguranja. [2]

3. POJAM I PRAVNOTEORIJSKA PODLOGA OSIGURANJA OD ODGOVORNOSTI

3.1. Pojam osiguranja od odgovornosti

Osiguranje od odgovornosti dio je sustava imovinskih osiguranja kojim se osigurava rizik od potencijalnog nastanka obveze naknade štete oštećenoj osobi. U suštini to znači da će umjesto štetnika, odnosno osobe odgovorne za nastalu štetu, štetu nastalu oštećenoj osobi nadoknaditi osiguratelj, na temelju sklopljenog ugovora o osiguranju između osiguratelja i osiguranika. Dakle, osiguranje od odgovornosti pokriva štetnikovu odgovornost za obeštećenje i naknadu štete za slučaj nastanka štete oštećeniku. Naknada štete od strane osiguratelja temelji se na sklopljenom ugovoru o osiguranju odnosno polici osiguranja između štetnika odnosno osiguranika i osiguravajućeg društva. Nepostojanje zaključenog ugovora o osiguranju od odgovornosti, značio bi da štetnik sam, na teret svoje imovine mora ispuniti obvezu naknade štete prema oštećeniku. Samostalno ispunjenje obveze naknade štete od strane odgovorne osobe, rezultiralo bi umanjnjem njezine imovine, a do toga ne dolazi u slučaju da odgovorna osoba ima sklopljeno osigurateljsko pokriće od odgovornosti. Iz obrazloženja pojma osiguranja od odgovornosti vidljivo je da ovakvo osiguranje za štetu štiti samog osiguranika, odnosno osiguranu osobu, od budućih mogućih izdataka, jer umjesto osiguranika odnosno odgovorne osobe, osiguratelj unaprijed preuzima na sebe obvezu naknade štete odnosno moguće imovinske posljedice budućeg štetnog događaja, za koji je odgovoran osiguranik. Ujedno, pored zaštite osiguranika od obveze naknade štete, osiguranje od odgovornosti štiti treće osobe odnosno oštećene osobe time što će mu ono omogućiti dobivanje adekvatne naknade za pretrpljenu štetu. Na ovaj način oštećena osoba može ostvariti pravo na naknadu nastale štete čak i u slučajevima insolventnosti osiguranika. Stoga, osiguranje od odgovornosti predstavlja korisno rješenje i za osiguranika, ali i same oštećene osobe, te pruža dvojaku ekonomsku zaštitu od rizika koji prijete imovini ili tjelesnom integritetu, bilo osiguraniku, bilo oštećeniku. [4]

Prema predmetu osiguranja, ugovor o osiguranju se uobičajeno dijeli na ugovor o osiguranju imovine i na ugovor o osiguranju osoba, a ugovor o osiguranju od odgovornosti tradicionalno se smatra kao podvrsta ugovora o osiguranju imovine.

Navedena je podjela prihvaćena i Odsjekom 27. Zakona o obveznim odnosima (Narodne novine 35/2005, 41/2008, 125/2011, 78/2015, 29/2018.). [8]

U novije vrijeme, slijedom pojave velikoga broja slobodnih profesija, a pogotovo onih koje imaju javni značaj, dolazi sve više do razvoja osiguranja od profesionalne odgovornosti. Institut osiguranja od profesionalne odgovornosti pruža nositeljima osiguranja zaštitu od odgovornosti za štetu koju mogu prouzročiti prilikom obavljanja svoje profesije. Za pojedine profesije zaključenje ugovora o osiguranju od profesionalne odgovornosti preduvjet je njihova obavljanja. Ipak, i kada nije strogo zakonom propisana obveza ugovaranja osiguranja od profesionalne odgovornosti, ono se danas smatra prihvatljivim i učinkovitim načinom zaštite osiguranika od mogućih šteta. Da li će se neko osiguranje od odgovornosti odrediti kao obvezno proizlazi načelno iz zakonskih propisa, ali ponekad odluku o tome može donijeti i određena strukovna organizacija koja okuplja članove koji obavljaju određenu profesionalnu djelatnost. Najčešći razlozi koji se uzimaju u obzir prilikom određivanja obvezatnosti osiguranja od odgovornosti jesu širok kruga osoba koje mogu biti ugrožene određenom djelatnošću ili visina potencijalno nastalih šteta. Ovi razlozi predstavljaju društveni interes za propisivanjem nekog osiguranja od odgovornosti kao obveznog osiguranja. Iako osiguranje od odgovornosti ima za cilj istovremeno zaštititi osiguranika i oštećenika, kada se propiše kao obvezno osiguranje od odgovornosti, tada je težište zaštite na oštećeniku. U ovakvu vrstu osiguranja osobito spadaju npr. osiguranje od odgovornosti liječnika, vlasnika/korisnika zgrada, osiguranje privatne odgovornosti iz svakodnevnih životnih odnosa, i sl. [4]

Zakon o obveznim odnosima u članku 964. propisuje da u slučaju osiguranja od odgovornosti osiguratelj odgovara za štetu nastalu osiguranim slučajem samo ako treća oštećena osoba zahtijeva njezinu naknadu. To znači da u slučaju da takvog zahtjeva oštećene osobe nema, ne postoji niti obveza osiguratelja da naknadi štetu osiguranoj osobi iako je šteta realno nastala. Istoimeni Zakon dalje propisuje da osiguratelj snosi, pored obveze naknade štete, ujedno i troškove spora i druge opravdane troškove radi utvrđivanja osiguranikove odgovornosti. Ujedno se iz osiguranja od odgovornosti naknađuju i troškovi mjera poduzetih na zahtjev osiguratelja ili u sporazumu s njim, radi zaštite od neopravdanih i pretjeranih zahtjeva trećih osoba. [8]

Ukoliko se dogodi nastup osiguranog rizika u slučaju osiguranja od odgovornosti, Zakon o obveznim odnosima propisuje da oštećena osoba može

zahtijevati neposredno od osiguratelja naknadu štete koju je pretrpjela događajem za koji odgovara osiguranik. Iznos štete ograničen je iznosom osigurateljeve obveze. Navedeni Zakon ujedno štiti oštećenu osobu dajući joj pravo na naknadu iz osiguranja bez obzira na nastup kasnijih promjena u pravima osiguranika prema osiguratelju, pa čak i u slučaju da bi ta prava naknadno prestala. [8]

3.2. Pravni aspekti osiguranja od odgovornosti

Razvoj teorijske osnove za nastanak osiguranja od odgovornosti kakav danas poznajemo seže dosta daleko u prošlost. Prvotno je osiguranje od odgovornosti bilo zamišljeno kao odgovornost koja se zasniva na krivnji kao sociološko, društveno i pravno prihvatljivo rješenje po kojem za štetu odgovara osoba koja je kriva za nastanak te štete. Načelo krivnje kao temelj odgovornosti iz 19. stoljeća temeljilo se na prevladavajućem moralnom shvaćanju toga doba da odgovornost ne može postojati bez krivnje, a odgovornost na temelju krivnje ispunjava svoju zadaću kažnjavanja za počinitelja kao i zadaću odvratanja, odnosno zastrašivanja ljudi s ciljem odvratanja od poduzimanja radnji kojima se trećim osobama može uzrokovati šteta. [3]

Obzirom da je sustav odgovornosti, utemeljen na načelu krivnje, bio neodrživ zbog spomenutih gospodarskih i socijalnih promjena, to je dovelo do uspostave sustava objektivne odgovornosti za štetu, po kojoj krivnja štetnika više nije determinanta temeljem koje se može zahtijevati naknada štete već je za obeštećenje dovoljno da je šteta objektivno nastala trećoj osobi, dok krivnja štetnika više nema presudni značaj.

Odgovornost na temelju presumirane krivnje temeljno je pravilo o odgovornosti u našem pravu. Člankom 1045. stavkom 1. Zakona o obveznim odnosima propisano je: „Tko drugome prouzroči štetu, dužan je naknaditi je ako ne dokaže da je šteta nastala bez njegove krivnje“, dok je primjena načela dokazane krivnje iznimka koja mora biti izričito propisana. Objektivna odgovornost u našem pravu je izuzetak. Pravila objektivne odgovornosti primjenjuju se na štete od opasne stvari i djelatnosti te na štete u drugim slučajevima predviđenim zakonom. [12]

U povijesnom razvoju objektivne odgovornosti za naknadu štete u Velikoj Britaniji se ističe predmet *Priestley v. Fowler* iz 1837. godine. Radi se o prvoj tužbi radnika protiv poslodavca radi naknade štete prouzročene zbog ozljede na radu. Radnik Priestley podnio je tužbu protiv svog poslodavca Fowlera smatrajući da je poslodavac povrijedio svoju dužnost osiguranja sigurnih uvjeta za prijevoz robe u kolima koja su bila pretovarena od strane drugih radnika tuženog poslodavca te je sud zauzeo shvaćanje da ne postoji odgovornost poslodavca za štetu koju počinio njegov radnik drugome radniku, polazeći od toga da se ne može uspostaviti "odgovornost za drugoga", tzv. *vicarious liability*, odgovornost poslodavca za radnika. [3]

Rješenjem predmeta na ovaj način, a po principu sustava presedana, zauzeo se stav i u brojnim drugim predmetima u kojima je poslodavac bio odgovorna osoba umjesto osoba koje su zaista počinile štetu. Osim prigovora *vicarious liability*, prihvaćen je i prigovor tuženika o preuzimanju rizika tužitelja, tzv. *assumption of risk*, koji polazi od stajališta da radnik nije vezan za odluku poslodavca o obavljanju poslova ako bi razumno mogao procijeniti da bi obavljanje tog posla moglo dovesti do njegova ozljeđivanja. Sociološko-filozofsko proučavanje promjena, obrazaca ponašanja i razvoja tendencija, izazvanih posljedicama ozljeđivanja radnika na radu i od opasnih stvari ili djelatnosti, utjecalo je na promjene u odštetnoj odgovornosti uopće. Prve takve promjene vidljive su još u radno odštetnom pravu u SAD-u tijekom 19. stoljeća. Društveno je postalo neprihvatljivo da zbog nemogućnosti dokazivanja krivnje sav teret nastalih šteta snose oštećeni, zbog čega se u procesu utvrđivanja odgovornosti za štetu počela primjenjivati objektivna odgovornost za štetu, po načelu uzročnosti.

Uzročna veza u 20. stoljeću, definirana od strane Richarda Epsteina označena je kao ponašanje štetnika koje predstavlja odlučni razlog za nastanak štete, odnosno ponašanje za koje je bilo razumno predvidjeti da će izazvati nastanak štete. Po Epsteinu uzročna veza sama za sebe objašnjava zašto se uspostavlja odgovornost za neko ponašanje, a kategorizirajući uzročnu vezu u common law sustavu, Epstein izdvaja kategoriju opasni uvjeti, tzv. *dangerous condition*, podrazumijevajući pod time sve one situacije u kojima jedna osoba stvaranjem opasnih uvjeta izazove povredu druge osobe. [3] Navedena kategorija opasnih uvjeta danas bi odgovarala odgovornosti za štetu od opasne stvari ili opasne

djelatnosti po kojoj se smatra da šteta koja je nastala u vezi s opasnom stvari, odnosno opasnom djelatnošću potječe od te stvari, odnosno djelatnosti, osim ako se dokaže da one nisu bile uzrok štete, a za štetu od opasne stvari odgovara njezin vlasnik, odnosno, ako se radi o šteti nastaloj od opasne djelatnosti, odgovara osoba koja se njome bavi. [8]

Pravnoteorijska podloga za razvoj oblika odgovornosti za štetu po načelu objektivne odgovornosti u pravnoj znanosti sastoji se od dvije teorije; teorije rizika i teorije opasnosti.

1. *Teorija rizika* polazi od stajališta da je za utvrđenje odgovornosti štetnika za počinjenu štetu irelevantno da li postoji krivnja štetnika, već da li je štetnik pri obavljanju djelatnosti s ciljem ostvarenja dobiti kreirao rizik koji je prouzročio štetu. Teorija počiva na argumentu da svaka aktivnost kojom se stvara rizik postaje osnova odgovornosti za štetu, a osobito ako je usmjerena na dobit. Stoga, za utvrđivanje odgovornosti dovoljno je dokazati uzročnu vezu između štetne radnje i štete. Navedeni pristup svoj smisao nalazi u provedbi moralnosti i pravičnosti. [3] Djelatnost osiguranja povezana je sa velikim brojem različitih vrsta rizika. Rizici su prisutni stalno i mogu se manifestirati u različitim intenzitetima. Osnovna djelatnost osiguravajućih društava je pokriće tzv.aktuarskog rizika odnosno rizika nastupa nekog štetnog događaja na predmet osiguranja i za čije pokriće osiguranik uplaćuje premiju osiguranja.

2. *Teorija opasnosti* smatra da onaj tko u vlastitom interesu poduzima određenu opasnu djelatnost ili općenito gospodari nekom opasnošću, dužan je, u slučaju realizacije te opasnosti, naknaditi štetu onima koji su time oštećeni, bez obzira na to da li je pri tome upotrijebio dužnu pažnju. Dakle, prema ovoj teoriji objektivnu odgovornost za štetu treba zasnivati na opasnosti određenih stvari i djelatnosti, odnosno onaj koji gospodari opasnošću odgovara i za štete iz te opasnosti. Kao kriterij određivanja opasne aktivnosti teorija zauzima shvaćanje da mora biti riječ o povećanoj, neuobičajenoj ili neizbježnoj opasnosti, koja se manifestira u učestalosti nastupanja štete ili težini njezinih posljedica. Uvođenje objektivne odgovornosti prema ovoj teoriji opravdava se idejom socijalno pravedne distribucije, tzv. *iustitia distributiva* koja polazi od štete prouzročene od izvora povećane opasnosti. [3]

U pravnoj teoriji prevladala je teorija povećane opasnosti, pa se u to vrijeme u zakonodavstvu diljem Europe donose zakoni koji uvode objektivnu odgovornost za štetu posebice u onim područjima ljudske djelatnosti u kojima postoji objektivni rizik i izvori povećane opasnosti. [3]

3.3. Zakonodavni okvir

Zakon o jamčenju za štete prouzrokovane pogonom motornih vozila prvi je zakonodavni propis koji je na području Hrvatske uređivao materiju osiguranja. Donesen je davne 1908. godine, a na području Hrvatske primjenjivan je sve do donošenja i stupanja na snagu Zakona o obveznim odnosima, točnije do 30. rujna 1978. godine. Prema članku 2. Zakona o jamčenju za štete prouzrokovane pogonom motornih vozila, odgovornost štetnika uređena je na način da tko jamči za štetu može se osloboditi dužnosti naknade štete samo ako dokaže da je štetni događaj prouzročen krivnjom treće osobe ili krivnjom same oštećene osobe ili ako se šteta nije mogla otkloniti uza sav propisani oprez te ako se nastanak štetnog događaja ne može dovesti u uzročnu vezu s motornim vozilom. [3]

Danas su na snazi dva osnovna zakona u Republici Hrvatskoj kojima je uređeno područje osiguranja. Riječ je o Zakonu o osiguranju (Narodne novine 30/2015) i Zakonu o obveznim odnosima (Narodne novine 35/2005, 41/2008, 125/2011, 78/2015, 29/2018). Zakonom o osiguranju uglavnom se uređuju uvjeti za osnivanje, poslovanje i prestanak društava za osiguranje, društava za reosiguranje i društava za uzajamno osiguranje te uvjeti pod kojima ta društva mogu obavljati poslove osiguranja, kao i nadzor tih društava, zaštita potrošača i dr. [13]

Zakon o osiguranju i Zakon o zaštiti potrošača koji uređuje ugovor o osiguranju na daljinu su posebni propisi koji sadrže odredbe o zaštiti slabije ugovorne strane i većim dijelom su posljedica prilagodbe hrvatskog pravnog sustava europskom. U tom smislu oba propisa usvajaju moderna europska rješenja. Sva tri spomenuta propisa pružaju određeni, za njih specifičan, stupanj zaštite osiguraniku pojedincu. [14]

S druge strane, Zakon o obveznim odnosima uređuje odnose između samih osiguravajućih društava, osiguranika i treće osobe, uvjete sklapanja ugovora, isključenja odgovornosti, vrste osiguranih rizika, kao i posljedice nepoštivanja ugovornih obveza koji iz toga proizlaze. Na općoj razini, odredbe Zakona o obveznim

odnosima pružaju opća načela i obilježja ugovora o osiguranju imovine i života. Regulacija ugovora o osiguranju i zaštite ugovornih stranaka kroz opće propise obveznog prava posljedica je tradicionalnog koncepta karakterističnog za građanske i trgovačke zakonike devetnaestog i dvadesetog stoljeća, koji je s vremenom preuzet i kod nas. Iako je Zakonom o obveznim osiguranjima iz 2005. g. čime je prestao vrijediti Zakon o obveznim odnosima iz 1978. g., koncept uređenja ugovora o osiguranju moderniziran i usklađen s nekim suvremenim tendencijama razvoja, on je i dalje ostao pravno-tehnički pozicioniran u opći propis. [14]

Osim navedenih zakona, postoje još brojni zakonski i podzakonski propisi koji uređuju točno određeno područje osiguranja i u tom smislu predstavljaju *lex specialis* naspram generalnih zakonskih propisa kojima se općenito uređuje područje osiguranja. Jedan od takvih zakona je i Zakon o obveznim osiguranjima u prometu (Narodne novine 151/2005, 36/2009, 75/2009, 76/2013, 152/2014) koji određuje poseban aspekt osiguranja od izvanugovorne odgovornosti. Navedenim Zakonom uređena su obvezna osiguranja u prometu kao što je osiguranje putnika u javnom prometu od posljedica nesretnog slučaja i vlasnika vozila od odgovornosti za štete nanesene trećim osobama, zatim osiguranje zračnog prijevoznika i vlasnika brodice na motorni pogon te jahte od odgovornosti za štete nanesene trećim osobama. U tom smislu, Zakon o obveznim osiguranjima u prometu propisuje postupak rješavanja odštetnih zahtjeva nakon nastanka štete na objektima obuhvaćenim ovim Zakonom, postupak i rokove za rješavanje po odštetnim zahtjevima, podnošenje tužbe od strane oštećene osobe kao i prekršajne sankcije koje mogu uslijediti za osiguravajuća društva, vlasnika motornog vozila, brodice i zračnog prijevoznika za slučaj kršenja zakonskih odredbi. [15]

Primjerice, Zakon o komori arhitekata i komorama inženjera u graditeljstvu i prostornom uređenju (Narodne novine, broj 78/15) propisuje da su se ovlašteni stručnjaci na koje se navedeni Zakon odnosi, dužni osigurati od profesionalne odgovornosti, sukladno vrsti i stupnju opasnosti, za štetu koju bi obavljanjem poslova iz djelokruga svoje profesionalne djelatnosti mogli prouzrokovati investitoru ili drugim osobama. [26] Zakon o reviziji (Narodne novine 127/2017) također predviđa obvezu revizorskog društva da s osigurateljem sklopi i obnavlja ugovor o osiguranju od odgovornosti za štetu koju bi moglo počinuti pružanjem svojih revizorskih usluga. Zakon o javnom bilježništvu (Narodne novine 78/1993, 29/1994, 162/1998, 16/2007, 75/2009, 120/2016) te Zakon o odvjetništvu (Narodne novine 9/1994, 117/2008,

50/2009, 75/2009, 18/2011) kao *lex specialis* predviđaju obvezu osiguranja iz pružanja usluga iz djelokruga odvjetništva odnosno javnog bilježništva koja bi mogla nastati trećim osobama.

Potrebno je još spomenuti brojne direktive Europskog parlamenta i vijeća koje su, nakon pristupanja Republike Hrvatske Europskoj uniji, implementirane u hrvatsko nacionalno zakonodavstvo. Ujedno je na taj način poslovanje hrvatskih društava za osiguranje regulirano direktivama i drugim pravnim aktima Unije koje se odnose na svaku skupinu ili vrstu osiguranja. O pojedinačnoj odluci svakog osiguravajućeg društva kao i segmentaciji osiguranika prema kojima će se usmjeriti ovisi kojim će se skupinama i vrstama osiguranja baviti.

3.4. Vrste osiguranja od odgovornosti

Odluku o potrebi osiguranja određene materijalne ili nematerijalne vrijednosti donosi sam osiguranik pa je i osiguranje u pravilu dobrovoljno. Postoje i slučajevi kada je određena vrsta osiguranja izuzetno važna za zaštitu šire društvene zajednice, pa su pojedine vrste osiguranja obavezne. Primjer za takva obvezna osiguranja su osiguranja od automobilske odgovornosti. Da bi se uopće moglo koristiti motorno vozilo, prilikom registracije vozila obavezno se zaključuje polica osiguranja od odgovornosti za štete pričinjene trećim osobama koje nastanu upotrebom motornog vozila.

Postoji mnogo kriterija prema kojima se može izvršiti podjela osiguranja. Danas je u Republici Hrvatskoj mjerodavna osnovna podjela rizika prema Pravilniku o rasporedu vrsta rizika po skupinama i vrstama osiguranja odnosno reosiguranja (dalje: Pravilnik) na životna i neživotna osiguranja (NN 23/2016) .

Osiguranje od odgovornosti dijeli se na

- Izvanugovorna odgovornost (štete prema trećima)
 - Obavezna osiguranja u prometu
 - Osiguranja obavezna prema regulativi za pojedine djelatnosti
 - Dobrovoljna osiguranja
- Ugovorna odgovornost (profesionalna)

- Obavezna za određene djelatnosti - za ovlaštene inženjere građevine, strojarstva , liječnike , ljekarnike itd.
- Za pojedine djelatnosti (tvrtke - posrednici u osiguranju)
- Na zahtjev (primjerice investitora za određeni posao)

Obvezna osiguranja od odgovornosti u prometu popisana su posebnim Zakonom o obveznim osiguranjima u prometu (NN 151/05,36/09,75/09,76/13,152/14) i odnose se na:

- Obvezno osiguranje putnika u javnom prometu od posljedica nesretnog slučaja
- Obvezno osiguranje vlasnika odnosno korisnika vozila od odgovornosti za štete nanese trećim osobama
- Obavezno osiguranje zračnog prijevoznika odnosno operatora zrakoplova (u daljem tekstu vlasnika) od odgovornosti za štete nanese trećim osobama i putnicima
- Obvezno osiguranje vlasnika odnosno korisnika brodica na motorni pogon odnosno jahte od odgovornosti za štete nanese trećim osobama

Vrste osiguranja za koja postoji obveza sklapanja ugovora o osiguranju od odgovornosti prema posebnim zakonima su [29]:

1. Odgovornost za nuklearnu štetu prema Zakonu o odgovornosti za nuklearnu štetu (Narodne novine broj 143/1998)
2. Osiguranje odgovornosti za štetu naneseu okolišu prema Zakonu o zaštiti okoliša (Narodne novine broj 80/2013, 153/2013, 78/2015, 12/2018 i 118/2018)
3. Osiguranje od projektantske pogreške prema Zakonu o održivom gospodarenju otpadom (Narodne novine broj 94/2013 i 73/2017)
4. Osiguranje od profesionalne odgovornosti prema Zakonu o komori arhitekata i komorama inženjera u graditeljstvu i prostornom uređenju (Narodne novine broj 78/2015, i 114/2018)
5. Osiguranje od odgovornosti inženjera šumarstva i drvne tehnologije prema Zakonu o Hrvatskoj komori inženjera šumarstva i drvne tehnologije (Narodne novine broj 22/06)

6. Odgovornost hrvatske kontrole zračne plovidbe prema Zakonu o osnutku Hrvatske kontrole zračne plovidbe (Narodne novine broj 19/1998, 20/2000, 51/2013)
7. Osiguranje odgovornosti naručitelja ispitivanja prema Zakonu o veterinarsko-medicinskim proizvodima (Narodne novine broj 84/2008, 56/2013, 94/2013, 15/2015)
8. Osiguranje profesionalne odgovornosti posrednika prema Zakonu o osiguranju (Narodne novine broj 30/15 i 112/18)
9. Osiguranje odgovornosti posrednika u prometu nekretnina prema Zakonu o posredovanju u prometu nekretnina (Narodne novine broj 107/2007, 144/2012, 14/2014)
10. Osiguranje odgovornosti organizatora paket aranžmana prema Zakonu o pružanju usluga u turizmu (Narodne novine broj 68/2007, 88/2010, 30/2014, 89/2014, 152/2014 i 130/2017)
11. Osiguranje odgovornosti odvjetnika prema Zakonu o odvjetništvu (Narodne novine broj 9/1994, 117/2008, 50/2009, 75/2009, 18/2011)
12. Osiguranje odgovornosti javnih bilježnika prema Zakonu o javnom bilježništvu (Narodne novine broj 78/1993, 29/1994, 162/1998, 16/2007, 75/2009 i 120/16)
13. Osiguranje odgovornosti revizora prema Zakonu o reviziji (Narodne novine broj 146/2005, 139/2008, 144/2012, 78/2015 i 127/2017)
14. Osiguranje odgovornosti poreznih savjetnika prema Zakonu o poreznom savjetništvu (Narodne novine broj 127/2000, 76/2013 i 115/2016)
15. Osiguranje odgovornosti psihologa prema Zakonu o psihološkoj djelatnosti (Narodne novine broj 47/2003)
16. Osiguranje odgovornosti stečajnih upravitelja prema Stečajnom zakonu (Narodne novine broj 71/2015 i 104/2017)
17. Osiguranje odgovornosti komisionara prema Ovršnom zakonu (Narodne novine broj 112/2012, 25/2013, 93/2014, 55/2016 i 73/2017)
18. Osiguranje odgovornosti stalnih sudskih vještaka prema Pravilniku o stalnim sudskim vještacima (Narodne novine broj 38/2014, 123/2015, 29/2016) i Zakonu o obveznim odnosima (Narodne novine broj 35/2005, 41/2008, 125/2011, 78/2015 i 29/2018)

19. Osiguranje osuđenika od nezgode na radu prema Prekršajnom zakonu (Narodne novine broj 107/2007, 39/2013, 157/2013, 110/2015, 70/2017, 118/2018)
20. Obvezno zdravstveno osiguranje prema Zakonu o obveznom zdravstvenom osiguranju (Narodne novine broj 80/2013, 137/2013)
21. Obvezno zdravstveno osiguranje za strance prema Zakonu o obveznom zdravstvenom osiguranju i zdravstvenoj zaštiti stranaca u Republici Hrvatskoj (Narodne novine broj 80/2013, 15/2018)
22. Osiguranje odgovornosti veterinarara prema Zakonu o veterinarstvu (Narodne novine broj 82/2013, 148/2013 i 115/2018) i Pravilniku o uvjetima i postupku izdavanja, produljivanja i oduzimanja odobrenja za rad veterinarara (Narodne novine broj 2/2010, 33/2013, 82/2013)
23. Profesionalna odgovornost osoba sa stranim profesionalnim kvalifikacijama prema Zakonu o reguliranim profesijama i priznavanju inozemnih stručnih kvalifikacija (Narodne novine broj 82/2015)
24. Osiguranje muzejske građe i dokumentacije prema Zakonu o muzejima (Narodne novine broj 61/2018) i Pravilniku o uvjetima i načinu ostvarivanja uvida u muzejsku građu i muzejsku dokumentaciju (Narodne novine broj 115/2001, 110/2015, 61/2018)
25. Osiguranje kulturnih dobara prema Zakonu o zaštiti i očuvanju kulturnih dobara (Narodne novine broj 69/1999, 151/2003, 157/2003, 100/2004, 87/2009, 88/2010, 61/2011, 25/2012, 136/2012, 157/2013, 152/2014, 98/2015, 44/2017, 90/2018)
26. Osiguranje arhivske građe prema Pravilniku o korištenju arhivskoga gradiva (Narodne novine broj 67/1999, 46/2017, 61/2018)
27. Osiguranje volontera od profesionalne bolesti i posljedica nesreće za vrijeme volontiranja prema Zakonu o volonterstvu (Narodne novine broj 58/2007 and 22/2013)
28. Profesionalna odgovornost dadilja prema Zakonu o dadiljama (Narodne novine broj 37/2013)
29. Osiguranje imovine investitora i trećih osoba, zdravlja i sigurnosti radnika investitora i trećih osoba, ekološke štete prema Zakonu o istraživanju i eksploataciji ugljikovodika (Narodne novine broj 94/2013, 14/2014 i 52/2018)

30. Osiguranje odgovornosti za proizvode prema Zakonu o tehničkim zahtjevima za proizvode i ocjenjivanju sukladnosti (Narodne novine broj 80/2013, 14/2014)
31. Osiguranje odgovornosti za štetu kod certificiranja prema Zakonu o elektroničkom potpisu (Narodne novine broj 10/2002, 80/2008, 30/2014 I 62/2017)- Zakon o provedbi Uredbe (EU) br. 910/2014 Europskog parlamenta i Vijeća od 23. srpnja 2014. o elektroničkoj identifikaciji i uslugama povjerenja za elektroničke transakcije na unutarnjem tržištu i stavljanju izvan snage Direktive 1999/93/EZ (Narodne novine broj 62/2017)- Danom stupanja na snagu ovoga Zakona prestaje važiti Zakon o elektroničkom potpisu
32. Osiguranje odgovornosti davatelja usluga koji izdaje kvalificirane certifikate I napredan vremenski žig prema Pravilniku o izradi elektroničkog potpisa, uporabi sredstva za izradu elektroničkog potpisa, općim i posebnim uvjetima poslovanja za davatelje usluga izdavanja vremenskog žiga i certifikata (Narodne novine broj 107/2010, 89/2013)
33. Osiguranje od odgovornosti prema Pravilniku o sigurnosti strojeva (Narodne novine broj 28/2011 i 80/2013)
34. Osiguranje od odgovornosti tijela za kontrolu dizala prema Pravilniku o sigurnosti dizala (Narodne novine broj 20/2016)
35. Osiguranje od odgovornosti tijela za kontrolu tlačne opreme prema Pravilniku o tlačnoj opremi (Narodne novine broj 20/2015 I 79/2016)
36. Osiguranje odgovornosti tijela za kontrolu jednostavnih tlačnih posuda prema Pravilniku o jednostavnim tlačnim posudama (Narodne novine broj 58/2010, 140/2012, 80/2013, 27/2016)
37. Osiguranje odgovornosti tijela za kontrolu plinskih aparata prema Pravilniku za plinske aparate (Narodne novine broj 91/2013)
38. Osiguranje odgovornosti tijela za kontrolu toplovodnih kotlova na tekuće i plinovito gorivo prema Pravilniku o zahtjevima za stupnjeve djelovanja novih toplovodnih kotlova na tekuće i plinovito gorivo (Narodne novine broj 135/2005, 140/2012, 80/2013)
39. Osiguranje gostiju za vrijeme smještaja u ugostiteljskom objektu prema Zakonu o ugostiteljskoj djelatnosti (Narodne novine broj 85/2015, 121/2016, 99/2018)

40. Osiguranje štete u slučaju nesreće u odnosu na putnike, prtljagu, teret, poštu i treće osobe prema Zakonu o željeznici (Narodne novine broj 94/2013, 148/2013 I 73/2017)
41. Osiguranje odgovornosti tijela za kontrolu sigurnosti i interoperabilnosti željezničkog sustava prema Zakonu o sigurnosti i interoperabilnosti željezničkog sustava (Narodne novine broj 82/2013, 18/2015, 110/2015 I 70/2017)
42. Osiguranje odgovornosti prema Pravilniku o čamcima (Narodne novine broj 38/2006 I 91/2006)
43. Pomorska osiguranja; Obvezno mirovinsko i zdravstveno osiguranje za članove posade, Odgovornost za štetu nastalu onečišćenjem uljem, Odgovornost za pomorski prijevoz putnika, Osiguranje pokrića troškova lociranja, označavanja i uklanjanja podrtine i Osiguranje odgovornosti za pomorske tražbine prema Pomorskom zakoniku (Narodne novine broj 181/2004, 76/2007, 146/2008, 61/2011, 56/2013 I 26/2015)
44. Osiguranje profesionalne odgovornosti prema Pravilniku o posredovanju pri zapošljavanju pomoraca (Narodne novine broj 120/2007)
45. Osiguranje obvezne odgovornosti za nematerijalne štete vlasnika brodice prema Pravilniku o brodicama i jahtama (Narodne novine broj 27/2005, 57/2006, 80/2007, 3/2008, 18/2009, 56/2010, 97/2012, 137/2013, 18/2016 I 72/2017)
46. Osiguranje odgovornosti osobe koja obavlja poslove prostornoga uređenja, projektiranja i/ili stručnog nadzora građenja, odnosno poslove vođenja građenja prema Zakonu o poslovima i djelatnostima prostornog uređenja i gradnje (78/2015, 118/2018)
47. Osiguranje za nastalu štetu prema Pravilniku o ocjenjivanju sukladnosti, ispravama o sukladnosti i označavanju građevnih proizvoda (Narodne novine broj 103/2008, 147/2009, 87/2010 I 129/2011)
48. Osiguranje putnika u javnom prometu od posljedica nesretnog slučaja, Osiguranje vlasnika, odnosno korisnika vozila od odgovornosti za štete nanosene trećim osobama, Osiguranje od automobilske odgovornosti, Osiguranje zračnog prijevoznika, odnosno operatora zrakoplova od odgovornosti za štete nanosene trećim osobama i putnicima, Osiguranje vlasnika, odnosno korisnika brodice na motorni pogon, odnosno jahte od

odgovornosti za štete nanесene trećim osobama prema Zakonu o obveznim osiguranjima u prometu (Narodne novine broj 151/2005, 36/2009, 75/2009, 76/2013, 152/2014)

49. Osiguranje profesionalne odgovornosti prema Zakonu o tržištu kapitala (Narodne novine broj 65/18)

50. Osiguranje profesionalne odgovornosti prema Zakonu o alternativnim investicijskim fondovima (Narodne novine broj 21/2018)

Neka od navedenih osiguranja odnose se na izvanugovornu odgovornost iz obavljanja neke djelatnosti, dakle pokrivaju štete trećim osobama, dok se druga odnose na ugovornu odnosno profesionalnu odgovornost iz obavljanja djelatnosti (dakle pokrivaju štete nastale oštećenim osobama uslijed neispunjenja, manjkavog ispunjenja ili zakašnjenja u ispunjenju ugovorne obveze osiguranika).

3.5. Funkcije osiguranja od odgovornosti

Osiguranje od odgovornosti može se sagledati sa više aspekata:

Sa ekonomskog aspekta, osiguranje od odgovornosti predstavlja gospodarsku djelatnost kojom se zainteresiranim stranama pruža ekonomska zaštita od rizika koji prijete njihovoj imovini ili tjelesnom integritetu. Ratio osiguranja od odgovornosti jest disperzija rizika štetnih posljedica nastanka osiguranih slučajeva na širi krug subjekata odnosno osiguranika uspostavljajući na taj način ekonomsku solidarnost. Osiguranici plaćanjem individualnih premija formiraju fond osiguratelju ili osigurateljima iz kojih osiguravajuća društva isplaćuju novčane naknade odnosno osigurnine osiguranicima koji pretrpe štetu temeljem njihovog zahtjeva za naknadu te štete. Na ovaj način ostvaruje se kumulacija velikih novčanih sredstava što pak omogućava dodatne investicije pa u tom segmentu osiguravajuća društva mogu obavljati aktivnosti kao i druge novčane institucije, primjerice banke ili ostala investicijska društva. [3] Dakle, društva za osiguranje doprinose razvoju gospodarstva i financijskog sustava. Omogućuju stanovništvu, poduzećima i državi sigurno poslovanje i štednju u stabilnom okruženju. Ujedno, društva za osiguranje važni su ulagači u državu i gospodarstvo putem financijskog tržišta. Njihova ukupna imovina iznosi 34,6 milijarde kuna, a u najvećoj mjeri je uložena u državne obveznice

i ostale vrijednosne papire. [16] S ekonomskog aspekta, dakle, osiguranje odgovornosti poželjan je instrument zaštite imovine gospodarskih subjekata, dok društvima za osiguranje predstavlja poslovni izazov u traženju optimalnog odnosa između naplaćene premije i preuzetih rizika. [3]

Osiguranje od odgovornosti prvotno je bilo zamišljeno kao osiguranje kojim će se pružati zaštita od odgovornosti poslodavca za nezgode na radu njegovih radnika, međutim postepenim razvojem osiguranja, njegov utjecaj se proširio na cjelokupno gospodarstvo i društvo. [3] Zaštita osiguranika proizlazi iz same ekonomske funkcije osiguranja. Naime, ukoliko osiguranik ne bi imao sklopljeno osiguranje od odgovornosti, svaku štetu koju osiguranik prouzroči trećim osobama, morao bi podmiriti izravno. To bi dovelo do povećane opasnosti za njegovo poslovanje obzirom da se često radi o visokim odštetnim zahtjevima čijim podmirenjem bi poslovanje osiguranika moglo biti ozbiljno ugroženo, pa čak i dovedeno u pitanje. Osim zaštitne uloge osiguranja naspram osiguranika, zaštita postoji i prema oštećenim osobama. Naime, prijenosom tereta naknade štete sa štetnika odnosno osiguranika na osiguranje otklanja se potencijalni problem naplate naknade štete za slučaj da štetnik bude insolventan. Iz navedenog je posebno vidljiva društvena potreba osiguranja budući bi bilo neprihvatljivo da financijska nesposobnost štetnika bude razlog zbog neisplate naknade štete oštećenoj osobi, osobito kad se radi o oštećenim osobama koje bi u tim situacijama bile egzistencijalno ugrožene. U slučaju iz 2014. godine u SAD-u, sud u Louisiani je japanskog proizvođača lijekova i njegove američke partnere obvezao na isplatu naknade štete u iznosu od 9 milijardi američkih dolara oštećenim osobama koje su koristile njihov lijek za dijabetes za kojeg je utvrđeno da izaziva tumor. [3] Gledajući na osiguranje od odgovornosti kao na društveni interes, ono postaje gotovo nužan instrument za brzu i sigurnu uspostavu prijašnjeg stanja nakon nastupa raznih štetnih događaja, a radi daljnjeg promicanja zaštite oštećenih osoba, neke države, uključujući i Republiku Hrvatsku, propisuju ujedno pravo oštećenika, kao treće osobe, na izravnu tužbu protiv osiguratelja po polici osiguranja od odgovornosti.[3]

Nemogućnost naplate oštećenih osoba, primjerice u slučaju odštetne odgovornosti liječnika kao posljedice neadekvatnog liječenja, zasigurno bi dovela do opterećenja socijalnog sustava. Sustav osiguranja u ovom smislu ima ulogu rasterećenja

socijalnog sustava društva koje bi, u odsustvu isplate odštete od strane osiguravajućeg društva štetnika, potencijalno bilo u obvezi otklanjati negativne posljedice koje nastupe kod oštećene osobe. [3] Što je veća zastupljenost osiguranja to je manja eventualna obveza države u nadoknadi štete i ekonomske pomoći pojedincima i poduzećima. Primjerice, ukoliko bi zbog npr. elementarnih nepogoda došlo do uništenja usjeva, kojom se kao svojom djelatnošću bavi neki pravni subjekt ili privatna osoba, ukoliko su isti imali sklopljenu policu osiguranja od elementarnih nepogoda, nastala šteta neće nužno drastično utjecati na njihovu financijsku situaciju obzirom da će ista biti namirena iz osiguranja. U protivnom, odnosno ukoliko polica osiguranja od elementarnih nepogoda nije bila sklopljena, uništenje proizvoda bi se nepovoljno odrazilo na financijsku situaciju pravnog subjekta ili fizičke osobe što može dovesti do nemogućnosti daljnjeg obavljanja poslovanja, čime se potencira rizik nezaposlenosti i potrebe za ekonomskom pomoći od strane države.

3.5.1. Pozitivni učinci ugovornog osiguranja od odgovornosti

Pozitivni učinci osiguranja od odgovornosti ujedno proizlaze iz njegovih osnovnih ekonomskih, zaštitnih i socijalnih funkcija koje ono ostvaruje. Korisnosti osiguranja od ugovorne odgovornosti su višestruke. U društvenom smislu one proizlaze iz sljedećeg:

- 1) osiguravajuće društvo naplatom premije osiguranja ostvaruje vlastite ciljeve poslovanja, generirajući na taj način gospodarski razvoj financijske industrije kojoj pripadaju poslovi osiguranja;
- 2) osiguranje preuzima na sebe obvezu zaštite ekonomskih interesa osigurane osobe;
- 3) isplatom odštete uslijed nastanka štete oštećeniku ostvaruje se adekvatna ekonomska zaštita imovine osiguranika čime se osigurava nesmetan razvoj djelatnosti osiguranika i omogućuju se uvjeti za daljnje uvećanje imovine osiguranika;
- 4) isplatom osigurnine oštećenim osobama od strane osiguravajućeg društva otklanjaju se nepoželjne posljedice štetnog događaja i omogućuje obeštećenje trećim osobama radi nastale štete;

- 5) isplatom osigurnine oštećenoj osobi dolazi do rasterećenja socijalnog sustava društva koje bi, inače trebalo otklanjati negativne posljedice koje nastupe kod oštećene osobe;
- 6) koristi osiguranja od odgovornosti doprinose zaštiti interesa društva u cjelini.
- 7) brojne opasnosti i rizici kojima su izloženi osiguranici preuzima osiguravajuće društvo. [3]

Zaključno, osiguranje od ugovorne odgovornosti ima dva ključna pozitivna učinka; s jedne strane osiguranjem se pruža zaštita ekonomskih interesa osigurane osobe, a ujedno se povećava pravna zaštita potencijalno većeg broja oštećenih osoba od šteta koje nastaju uslijed obavljanja djelatnosti, pružanja usluga, uloge koja se obavlja ili u vezi s vlasništvom ili posjedovanjem osiguranih stvari. [3]

3.5.2. Negativni učinci ugovornog osiguranja od odgovornosti

Početak uvođenja osiguranja od odgovornosti nije bio dobro prihvaćen od strane pravnih teoretičara koji su smatrali da će prijenosom odgovornosti počinitelja štete na osiguranje doći do ugrožavanja temelja na kojima počiva građanskopravna odgovornost za štetu. Smatralo se da osiguranje od odgovornosti zapravo dovodi do neodgovornosti, te da bi se odgovornosti oduzela njezina bit, sankcija i moralni smisao. Po ovom shvaćanju, izostanak snošenja posljedica od strane počinitelja za nastalu štetu imao bi štetne posljedice za društvo u cjelini u smislu slabljenja osjećaja odgovornosti kod osiguranika i povećanja prijevarnog ponašanja. Odsustvo funkcije odvratanja od društveno neprihvatljivog ponašanja potencijalno može dovesti do pojave različitih moralnih rizika, kako kod ugovaratelja osiguranja, tako i kod oštećenih osoba. Ugovaratelj osiguranja koji ima sklopljen ugovor o osiguranju može izvesti zaključak da kod njega više ne postoji potreba ulaganja materijalnih sredstava potrebnih za sprječavanje nastanka štete, a ugovaratelj se može nalaziti u moralnoj dilemi, primjerice, da li ulagati u zaštitu radnika na radu ako je platio premiju osiguranja kojom je ugovoreno pokriće ovakvih vrsta šteta, te na taj način postane indiferentan prema eventualnom ozljeđivanju svojih radnika. [3]

Danas uz mnogobrojne prednosti ugovornog i izvanugovornog osiguranja od odgovornosti, postoje i prateći negativni trendovi kako sa aspekta osiguratelja, tako i

na razini osiguranika ili oštećene treće osobe. Kao najčešći negativni trendovi izdvajaju se:

1. Jedan od najčešćih negativnih učinaka osiguranja od odgovornosti je negativan trend kretanja velikog broja neriješenih zahtjeva za isplatom osigurnine. Prema istraživanju, u Republici Hrvatskoj je gotovo 700 milijuna kuna zahtjeva koji još uvijek nisu riješeni. [3] Brojni su primjeri neriješenih zahtjeva za isplatom šteta, kako onih koji se tiču izvanugovorne, tako i oni koji se odnose na ugovornu odgovornost. Primjerice, kod izvanugovorne odgovornosti za naknadu štete iz osiguranja motornih vozila, evidentan je porast sudskih šteta u autoosiguranju. Broj tužbi porastao je za 16,1 posto, a broj neriješenih tužbi porastao je s 17.945 2009. godine na 19.807 2010. godine odnosno 10,4 posto. Tako je primjerice udio sudskih postupaka u neriješenim štetama rastao s 15,39 posto u 2009. godini na 17,33 posto u 2010. [17]

2. Drugi je problem nedosljednosti u primjeni parametara za utvrđivanje osnove i stupnja odgovornosti. Oštećenik može ostvariti različitu naknadu zbog iste povrede prava ovisno o sudu koji je donio odluku ili vještaku koji je provodio vještačenje. Kao rješenje navedenog problema javlja se zajedničko usuglašavanje stručne javnosti i primjena parametara za ocjenjivanje osnove i stupnja nastale štete uz prethodno zauzimanje jedinstvenog stava osiguravatelja u odnosu na postavljene parametre.

3. Sudski procesi u kojima se rješava o pitanjima naknade štete iz osiguranja često predugo traju, a oštećene osobe dugo čekaju na svoje pravo na naknadu štete. Kao moguće rješenje ovog problema javlja se alternativno (izvansudsko) rješavanje sporova iz osiguranja. Iako u Hrvatskoj postoje sustavi alternativnog rješavanja sporova, potrošači su još uvijek skloni čestom korištenju sudskog puta za ostvarivanje svojih prava, zbog nedovoljnog poznavanja ovakvih načina rješavanja sporova. Gledajući problem sa globalnog aspekta te analizom stanja u Velikoj Britaniji i Americi vidljivo je da se iznimno mali postotak sporova između potrošača i trgovačkih društava rješava parničnjem odnosno sudskim putem. U europskim zakonodavstvima postoje različiti sustavi, odnosno instituti zaštite potrošača osigurateljnih usluga i to ponajprije ugovaratelja osiguranja, osiguranika i oštećene osobe koji su uspostavljeni kao tijela odnosno odbori za pritužbe koji mogu djelovati i u okviru državnog tijela, npr. Švedski nacionalni odbor za potrošače, ili se nalaze u

okviru nadzornih tijela osiguratelja kao što je to primjerice u Italiji. Postoje i modeli uspostave samostalnih i neovisnih tijela koja rješavaju pritužbe, odnosno sporove između potrošača osigurateljne usluge i osiguratelja u izvansudskom postupku, najčešće u obliku ombudsmana. Mirenje je moguće u svim fazama sudskog postupka koji se vodi između stranaka. Stranke se mogu odlučiti riješiti svoj spor mirenjem čak i kada postoji nepravomoćna prvostupanjska presuda u korist jedne od stranaka, te je na istu izjavljena žalba, pa se predmet nalazi u stadiju drugostupanjskog sudskog postupka. [17]

4. Problem su i nepoštene odredbe u potrošačkom ugovoru o osiguranju. Ugovor o osiguranju sklapa se na temelju prethodnog dogovora stranaka oko bitnih elemenata ugovora, ali je većina ostalih elemenata ugovora fiksirana u općim ili posebnim uvjetima osiguranja tog konkretnog osiguratelja. Sklapanjem ugovora o osiguranju osiguranik pristupa ujedno tim općim ili posebnim uvjetima osiguranja koji postaju obvezujući za ugovorni osiguravateljski odnos i izravno se na njega primjenjuju. Stoga ne iznenađuje činjenica velike praktične važnosti koju su uvjeti osiguranja imali i još uvijek imaju u zaštiti osiguranika. U tom smislu naše zakonodavstvo osigurava zaštitu osiguranicima pojedincima (potrošačima) pravilima o nepoštenim ugovornim odredbama uređenim člankom 49. Zakona o zaštiti potrošača (Narodne novine 41/2014, 110/201). Navedeni Zakon u tom smislu propisuje uvjete pod kojima se ugovorna odredba ima smatrati nepoštenom. Tako se nepoštenom ugovornom odredbom smatra odredba:

- o kojoj se nije pojedinačno pregovaralo, a tu odredbu je unaprijed formulirao trgovac, zbog čega potrošač nije imao utjecaja na njezin sadržaj, poglavito ako je riječ o odredbi unaprijed formuliranog standardnog ugovora trgovca;
- suprotna načelu savjesnosti i poštenja čime uzrokuje znatnu neravnotežu u pravima i obvezama ugovornih strana na štetu potrošača. [18]

Okolnosti koje se uzimaju u obzir prilikom ocjene ugovora su priroda proizvoda ili usluge koji predstavljaju predmet ugovora, sve okolnosti prije i prilikom sklapanja ugovora, ostale ugovorne odredbe, kao i neki drugi ugovor koji, s obzirom na ugovor koji se ocjenjuje, predstavlja glavni ugovor. [18] Navedene zakonske odredbe većim su dijelom posljedica implementacije Direktive 93/13/EEZ o nepoštenim odredbama u

potrošačkim ugovorima u hrvatsko pravo, izmijenjene i dopunjene Direktivom 2011/83/ EU o pravima potrošača. [14] Direktiva o distribuciji osiguranja – IDD, koja se od 1.listopada 2018.g. primjenjuje u Europskoj uniji, uvodi značajne novine u domeni zaštite potrošača pa tako predviđa minimalne obveze distributera u smislu informiranja potrošača o njegovim pravima, ispunjavanje određenih osnovnih uvjeta glede priopćenja načina rješavanja pritužbi i sporova, davanje unaprijed jasnih informacija o statusu osoba koje prodaju osiguranje te vrsti naknade koju primaju, davanje dodatnih informacija o eventualnim troškovima, kao i pružanje personalizirane preporuke kako bi se potrošaču objasnilo zašto određeni proizvod najbolje odgovara njegovim zahtjevima i potrebama. [27]

5. Rizik tumačenja prava odnosno tzv. *jurisprudential hazard* je potencijalno negativni aspekt osiguranja od odgovornosti koji se odnosi na zabrinutost mogu li i u kojoj mjeri sud i drugi sudionici u konkretnom postupku odstupiti u tumačenju, proširenju ili pak jednostavno izmijeniti postojeći pravni okvir kojim se uređuje odgovornost za štetu. [3]

6. Rizik lošeg osiguranja odnosno tzv. *underwriting hazard* koji se odnosi na slučajeve u kojima je djelatnik osiguranja u obavljanju svojeg posla podcijenio osigurani rizik. Takva situacija može se osobito dogoditi pri procjeni potencijalnih odštetnih zahtjeva za isplatu naknade štete koji uslijede nakon proteka dužeg vremena od trenutka sklapanja ugovora o osiguranju. Rizik lošeg osiguranja se stoga javlja kad je otvoreno pitanje kada su nastupile posljedice osiguranog slučaja, a to je kod osiguranja od odgovornosti nastanak štete kod oštećene osobe. Zahtjev za isplatu osigurnine, koji u biti znači zahtjev za naknadu štete, u pravilu se može postaviti tek nakon što je šteta dospjela te kada je moguće utvrditi opseg i visinu pretrpljene štete. Upravo zbog toga postoji mogućnost da se zahtjev podnese nakon proteka više godina od isteka osiguranog razdoblja. Iskustva prakse u ovom pogledu iz SAD-a prepoznaju četiri opcije kako utvrditi nastup štetnog događaja:

- *time of damage* odnosno da li šteta nastala u trenutku kada je oštećeni bio izložen riziku,
- *time of exposure*, ili u trenutku kada je nastupila sama ozljeda tijela kod oštećenika,

- *injury in fact*, ili u trenutku kada posljedice ozljede budu vidljive, odnosno *manifest injury*,
- *multiple triggers* da li je šteta nastala u trenutku kada su sva tri prethodna oblika kumulativno ispunjena.

Dakle, podnošenjem zahtjeva u većem vremenskom odmaku od trenutka procjene rizika povećava se mogućnost da se prilikom postupanja po odštetnim zahtjevima odlučuje po nepovoljnijim parametrima za osiguratelja od onih koji su vrijedili u trenutku same procjene osiguranih rizika koji dovode do osiguranog slučaja kod ugovora o osiguranju od odgovornosti. Kako bi se izbjegle negativne štetne posljedice lošeg ugovaranja, ugovorom o osiguranju od odgovornosti dopušteno je osiguratelju, ovisno o konkretnim okolnostima slučaja definirati osigurani slučaj te sukladno tome adekvatno odrediti premiju osiguranja i visinu osigurane svote. Konkretno oklonosti koje se pritom uzimaju u obzir odnose se prije svega na to tko je osiguranik, koji rizik se ugovorom o osiguranja osigurava, da li se radi o štetama iz djelatnosti ili iz posjedovanja ili korištenja stvari i sl. [3]

7. Svako pogrešno određivanje premije osiguranja od strane osiguratelja prilikom sklapanja police osiguranja od odgovornosti može imati negativan utjecaj. Ako visina premije osiguranja nije adekvatno prilagođena preuzetim osiguranim rizicima za vrijeme trajanja osiguranja, osiguranik može biti potaknut da odustane od ulaganja novčanih sredstava u prevenciju nastanka osiguranog rizika, što bi osiguratelju moglo prouzročiti lošiji financijski rezultat u toj grupi osiguranja. Osiguratelj u tom slučaju nema puno izbora. Kako bi rješio nastali problem, osiguratelj treba donijeti ili odluku o povećanju iznosa premije ili o reduciranju osiguranih rizika i smanjenju visine osigurane svote. Rast premije u takvoj vrsti osiguranja znači da će se ta, povećana premija kao veći trošak prenijeti na sve ugovaratelje osiguranja, što potencijalno može izazvati njihovu odluku o smanjenju ulaganja u prevenciju nastanka štete kao odgovor na tako nastale povećane troškove osiguranja. U konačnici, dolazi do toga da ugovaratelji osiguranja plaćaju sve veću premiju osiguranja, a istodobno, zbog neulaganja ili nedovoljnog ulaganja u prevenciju, raste broj nastalih šteta koje će na kraju morati isplatiti osiguratelj. [3] Tako se primjerice kod osiguranja bolničkih dana odnosno tzv. *hospital cash insurance* osigurava isplata naknade za vrijeme liječenja u bolnici bez

obzira na to da li osiguranik snosi troškove liječenja ili ne, ali je iz osiguranja isključena mogućnost isplate naknade zbog kroničnih bolesti ili estetske kirurgije koja nije medicinski uvjetovana. Kako bi se izbjeglo pogrešno određivanje visine premije osiguranja, ujedno je potrebno definirati način određivanja dana boravka u bolnici. To je u pravilu svotno osiguranje, ali može biti samostalno ili u paketu s osiguranjem troškova liječenja, osiguranjem od posljedica nesretnog slučaja i slično.

4. OSIGURANJE IZ PROFESIONALNE DJELATNOSTI

4.1. Karakteristike osiguranja iz profesionalne djelatnosti

Osiguranje od profesionalne djelatnosti spada u pravilu u grupu obveznih osiguranja od odgovornosti. Obveza sklapanja ugovora o osiguranju (police) od profesionalne djelatnosti propisuje se posebnim zakonom za svaku pojedinu djelatnost koja se želi osigurati. Sukladno hrvatskom zakonodavstvu, osiguranje od profesionalne odgovornosti obvezno je za određene djelatnosti, kao jedan od preduvjeta da bi se uopće mogla obavljati određena profesionalna djelatnost. U takve djelatnosti za koje su obvezna osiguranja iz profesionalne djelatnosti osobito spadaju djelatnosti arhitekata, odvjetnika, javnih bilježnika, revizora i slično. Zakonodavnom regulativom se na ovaj način prvenstveno nastoje zaštititi osobe koje se koriste uslugama profesionalaca, jer štete prilikom nastanka osiguranog slučaja u navedenim djelatnostima mogu biti izuzetno velike. [20] Pravni izvori obveznih osiguranja od odgovornosti u hrvatskom pravu nalaze se ponajprije u raznim zakonima (rjeđe podzakonskim aktima ili aktima strukovnih organizacija) koji uređuju pojedinu neku djelatnost ili profesiju (*lex specialis*). [4] Da bi se radilo o profesionalnom propustu, traži se da postupanje osobe u obavljanju svoje profesionalne djelatnosti nije u skladu sa pravilima struke, pri čemu nije bitno radi li se o nepoznavanju ili nepoštivanju pravila struke, već je bitno jedino to da obavljanje djelatnosti nije u skladu s pravilima struke te da se radi o neupotrijebljenoj dužnoj pažnji pri čemu se pojam dužne pažnje prosuđuje prema tzv. objektivnom kriteriju i polazi se od toga je li upotrijebljena objektivno potrebna pažnja, a ne prema subjektivnom kriteriju odnosno je li ona bila subjektivno moguća. [3]

Specifičnost osiguranja od odgovornosti leži u konceptu samog ugovora o osiguranju, ugovaratelj osiguranja i osiguravatelj unaprijed sklapaju ugovor o osiguranju u korist osobe kojoj će osiguranik prouzročiti štetu uslijed obavljanja djelatnosti. Takav koncept osiguranja od odgovornosti omogućuje ugovaranje osiguranja od odgovornosti upravo u onim aktivnostima u društvu koje su povezane s povećanim rizicima nastanka štete. [3] Ovo osiguranje omogućuje oštećeniku da odštetni zahtjev uputi izravno osiguratelju, a profesionalcu da ga ispunjenje zakonske obveze naknade štete materijalno ne ugrožava i ne ometa njegovo uobičajeno poslovanje. Osnovna razlika između osiguranja od profesionalne odgovornosti u

odnosu na osiguranje od opće odgovornosti je u tome što osiguranje od profesionalne odgovornosti pokriva čisto imovinsku štetu, a koja šteta nije nastala ni na osobama ni na stvarima, već je nastala kao posljedica propusta pri obavljanju određene djelatnosti, odnosno kao posljedica stručne pogreške do koje nije trebalo doći. Profesionalna odgovornost predstavlja rizik koji može nastati za određenog osiguranika ili za cijelu grupu osiguranika kao npr. pripadnika određene profesije, a proizlazi iz bavljenja određenim zanimanjem odnosno profesijom. Među takvima posebno mjesto zauzima osiguranje odgovornosti tzv. slobodnih zanimanja. Takva su primjerice samostalna djelatnost zdravstvenih djelatnika, veterinara, odvjetnika, javnih bilježnika, revizora, inženjera, arhitekata, novinara, dramskih djelatnika, poreznih savjetnika, tumača, prevoditelja, turističkih djelatnika i niz drugih djelatnosti. Osnovne karakteristike navedenih djelatnosti su visoka profesionalnost, obveza djelovanja za opće dobro, stroga samokontrola, i djelovanje na vlastitu odgovornost. Građanskopravna odgovornost profesionalaca je samo jedan od mogućih vidova njegove odgovornosti. U Republici Hrvatskoj, uz ponovno uspostavljanje slobodnih zanimanja koja su postojala od ranije, ali su desetljećima bila zanemarena, uvela su se i nova, dosad nepostojeća slobodna zanimanja. Za neka od njih, kao što je slučaj s javnim bilježnicima i odvjetnicima, uvedena je i zakonska obveza osiguranja. [20]

Kod osiguranja od odgovornosti iz djelatnosti, u ugovornom odnosu nalaze se dakle osiguratelj odnosno osiguravajuće društvo i osiguranik koji uvijek pripada određenoj kategoriji stručnjaka odnosno profesionalca koji pruža svoje profesionalne usluge unaprijed neograničenom broju korisnika. Upravo su korisnici takvih usluga potencijalne treće odnosno oštećene osobe kojima može nastati materijalna ili nematerijalna šteta kao posljedica korištenja određenih profesionalnih usluga stručnjaka.

Načelno, uz pomoć osigurateljnog pokrića, barem djelomično, stručnjak - osiguranik se osigurava od financijskih prijetnji, koje uključuju mogući sudski spor, sudske troškove i visoku novčanu svotu na ime naknade štete, a koji su povezani uz profesiju kojom se bavi i odštetnu odgovornost stručnjaka povezanu uz obavljanje poslova vezanih uz tu profesiju.

Štete koje pretrpe osobe od djelatnosti moraju s aspekta javnog interesa društva biti što prije sanirane, odnosno oštećene osobe moraju dobiti adekvatnu novčanu kompenzaciju za pretrpljenu štetu u što kraćem razdoblju, osobito u slučajevima kada je npr. nastanak štete doveo do privremene ili trajne nesposobnosti

za rad, odnosno do troškova liječenja, rehabilitacije ili prekvalifikacije osoba za obavljanje drugih poslova. [3]

Ugovor o osiguranju od odgovornosti specifičan je i po činjenici da pruža zaštitu dvjema stranama koje su potpuno suprostavljene, tj. s jedne strane osobi osiguranika koji je istovremeno štetnik u odnosu na drugu osobu kojoj se pruža zaštita, tj. osobi oštećenika, kojoj je osiguranik počinio štetu na osobi ili imovini. Osiguranik-štetnik je zaštićen ugovorom na način da se osigura odnosno zaštitio od negativnih posljedica svoje građanske odgovornosti, a oštećenik je zaštićen na način da će mu biti naknađena pretrpljena šteta koja mu je nastala koristeći profesionalne usluge štetnika. [20]

4.2. Vrste osiguranja iz obavljanja profesionalne djelatnosti

U suvremenim državama, paralelno s razvojem gospodarskih, profesionalnih i ostalih ljudskih djelatnosti i jačanjem tehnološkog napretka, postoji stalna tendencija proširivanja broja obveznih osiguranja od odgovornosti, a takva je situacija i u Republici Hrvatskoj. Osiguranje od opće, izvanugovorne odgovornosti, dijeli se na osiguranje od javne odgovornosti i na osiguranje od privatne odgovornosti. Osiguranje od opće javne odgovornosti odnosi se na profesionalnu odgovornost za štetu iz obavljanja poslovne djelatnosti te se ovim osiguranjem pokriva odgovornost za štete koju mogu pretrpjeti bilo koje treće osobe, a potječu iz obavljanja poslovne odnosno profesionalne djelatnosti osiguranika. Dakle, postoji razlika između osiguranja od izvanugovorne, opće, javne profesionalne odgovornosti i osiguranje od ugovorne profesionalne odgovornosti. Osiguranjem od opće privatne odgovornosti osigurava se odgovornost privatne osobe za štetu uzrokovanu aktivnošću u svakodnevnom životu, dakle aktivnošću koja u pravilu nije vezana uz obavljanje njegove profesionalne djelatnosti. [4]

Postoji mnogo oblika osiguranja od odgovornosti iz djelatnosti te ih je teško sve nabrojati i predvidjeti jer su mogućnosti sklapanja osiguranja za rizike koji mogu proizići iz obavljanja djelatnosti nebrojene. Može se reći da osiguranja za rizike iz djelatnosti može biti onoliko koliko ima poslovnih djelatnosti, odnosno moguće je sklopiti ugovor o osiguranju za svaku od tih djelatnosti. Naravno, ovakvi ugovori će se u pravilu sklapati najviše kao osiguranje rizika kod djelatnosti kod kojih je obveza osiguranja obvezatna po samom zakonu, ali obzirom na prednosti koje ovakvo

osiguranje nudi, za očekivati je da će se i brojni drugi pružatelji određenih usluga htjeti osigurati od potencijalnih rizika, iako možda u konkretnom slučaju ovakvo osiguranje nije obvezatno za njihovu djelatnost.

Osnovna podjela osiguranja iz djelatnosti je na obvezna i dobrovoljna. U obvezna osiguranja od odgovornosti iz obavljanja djelatnosti osobito spadaju slijedeća osiguranja:

1. Osiguranje ugovorne odgovornosti izvođača građevinskih radova,
2. Osiguranje ugovorne odgovornosti izvođača montažnih radova,
3. Osiguranje od odgovornosti proizvođača filmova,
4. Osiguranje od odgovornosti proizvođača za proizvode,
5. Osiguranje od odgovornosti u željezničkom prometu,
6. Osiguranje garancije proizvođača, prodavača i dobavljača,
7. Osiguranje od odgovornosti projektnih i drugih društava za štete na objektima zbog neispravne tehničke dokumentacije,
8. Osiguranje od odgovornosti projektnih i drugih društava,
9. Osiguranje od odgovornosti odvjetnika,
10. Osiguranje od odgovornosti javnih bilježnika,
11. Osiguranje od odgovornosti revizorskih tvrtki,
12. Osiguranje od odgovornosti špeditera,
13. Osiguranje od odgovornosti vlasnika odnosno korisnika marine,
14. Osiguranje od odgovornosti brodograditelja,
15. Osiguranje od odgovornosti obavljanja zaštitarskih i detektivskih djelatnosti,
16. Osiguranje od odgovornosti iz obavljanja djelatnosti upravljanja nekretninama,
17. Osiguranje od odgovornosti iz obavljanja liječničke, stomatološke i ljekarničke djelatnosti,
18. Osiguranje od odgovornosti stečajnih upravitelja,
19. Osiguranje od odgovornosti iz djelatnosti zastupanja u osiguranju i posredovanja u osiguranju i reosiguranju [28]
20. Osiguranje od odgovornosti za nuklearnu štetu
21. Osiguranje od profesionalne odgovornosti arhitekata
22. Osiguranje od odgovornosti inženjera šumarstva i drvne tehnologije
23. Osiguranje od odgovornosti organizatora paket aranžmana
24. Osiguranje od odgovornosti poreznih savjetnika
25. Osiguranje od odgovornosti psihologa

26. Osiguranje od odgovornosti komisionara
27. Osiguranje od odgovornosti stalnih sudskih vještaka
28. Osiguranje od odgovornosti veterinara
29. Osiguranje od odgovornosti dadilja
30. Osiguranje od odgovornosti certifikatora
31. Osiguranje od odgovornosti davatelja usluga koji izdaje kvalificirane certifikate I napredan vremenski žig
32. Osiguranje od profesionalne odgovornosti pri posredovanju u zapošljavanju pomoraca
33. Osiguranje profesionalne odgovornosti prema Zakonu o tržištu kapitala (Narodne novine broj 65/18)
34. Osiguranje profesionalne odgovornosti prema Zakonu o alternativnim investicijskim fondovima (Narodne novine broj 21/2018) [29]

4.3. Dobrovoljno osiguranje iz obavljanja djelatnosti na primjeru osiguranja od odgovornosti menadžera

Menadžeri u današnjem izazovnom poslovnom okruženju moraju donositi veliki broj poslovnih odluka u kratkim rokovima. Menadžeri obnašaju vrlo odgovornu ulogu u trgovačkim društvima i nalaze se pod stalnim povećalom od strane dioničara, zaposlenika, regulatora, konkurencije i drugih zainteresiranih strana. U obnašanju svoje dužnosti, menadžeri se vrlo lako mogu naći u nezavidnoj situaciji, djelujući u najboljem interesu tvrtke i pridržavajući se svojih zakonskih dužnosti, a da zapravo nisu bili niti svjesni da su učinili nešto krivo. U takvim oklonostima, polica osiguranja odgovornosti menadžera, koja spada u dobrovoljna osiguranja od odgovornosti iz obavljanja djelatnosti, pokazuje se kao rješenje postizanja sigurnosti i zaštite koja menadžerima omogućava lakše i brže donošenje odluka potrebnih za ostvarenje poslovnih ciljeva poduzeća. Osobna odgovornost članova uprave i nadzornih odbora u Republici Hrvatskoj regulirana je sa tri zakona; Zakonom o obveznim odnosima, Zakonom o radu i Zakonom o trgovačkim društvima. [21]

Polica od odgovornosti menadžera pruža financijsku zaštitu za vrijeme rukovođenja odnosno upravljanja trgovačkim društvom u slučajevima postavljenih zahtjeva za naknadom štete ili tužbe zbog određenih radnji, propusta i slično. Podnositelji tužbi protiv radnji menadžera su najčešće dioničari, a tužiti mogu i

zaposlenici, poslovni partneri, korisnici proizvoda i/ili usluga, konkurenti, stečajni upravitelji i svi ostali koji smatraju da im je povrijeđeno neko njihovo pravo zbog rada ili propusta menadžera. Policom od odgovornosti menadžera se štiti osobna imovina menadžera u slučaju nenamjernog propusta u vođenju tvrtke i imovina društva, a pokrivena je i naknada štete utvrđena presudom ili nagodbom te troškovi pravnog zastupanja, čak i u slučaju neutemeljenih odštetnih zahtjeva. Razlozi za ugovaranje police od odgovornosti menadžera, osim zaštite menadžera kao fizičke osobe, odnosno zaštite njegove imovine, nalaze se i u tome da ova vrsta osiguranja štiti i samu tvrtku. Zakonski propisi se iz godine u godinu mijenjaju i odgovornost menadžera sve više raste. Ovakva vrsta osiguranja u svijetu poznata je još od 1897. godine, ali u Hrvatskoj se primjenjuje tek unatrag jedno desetljeće. [21] Razvoj u zapadnim zemljama uslijedio je sedamdesetih godina prošlog stoljeća, i to najprije u SAD-u, a zatim i u Kanadi, Engleskoj, Australiji, Irskoj i Izraelu. Police osiguranja od odgovornosti menadžera na Zapadu su standard, sklapaju ih tvrtke jer žele zaštititi menadžment, ali i ostale djelatnike od šteta koje bi mogli prouzročiti pogreškama u poslu. [22] Prema podacima Aon-a, vodeće svjetske tvrtke za upravljanje rizicima i posredovanje u osiguranju, prije nekoliko godina bilo je u prosjeku tek nekoliko upita godišnje za takvu policu, dok je danas taj broj znatno veći i postoji trend sve češćeg ugovaranja ove vrste osiguranja i kod nas. Prema procjenama Aon-a u Hrvatskoj je trenutno ugovoreno nekoliko desetaka polica, većinom za kompanije u stranom vlasništvu koje su svjesne važnosti ove vrste osiguranja i zaštite koje takva polica pruža. Usporedbe radi, u Republici Sloveniji se godišnje ugovori petstotinjak polica, dok je u Rumunjskoj ovo osiguranje obvezno. Na globalnoj razini premija osiguranja od odgovornosti menadžera iznosi oko 8 milijardi eura, od čega oko 70% otpada na SAD, na Europu otpada oko 200 milijuna eura, a u Njemačkoj oko 95% tvrtki ugovara police osiguranja od odgovornosti menadžera. [21]

Polica osiguranja od odgovornosti menadžera pogotovo je dobila na važnosti u današnje vrijeme globalizacije i kompleksnog mehanizma upravljanja tvrtkama jer štiti osobnu imovinu i bilancu tvrtke te kapital dioničara, a ujedno predstavlja dobar alat kako bi se privukli i zadržali najbolji menadžeri. Česti rizici kojima su izložene današnje kompanije pojavljuju se u rasponu od cyber-kriminala i narušavanja sigurnosti do rizika koji su povezani s ispunjavanjem sve složenijih regulatornih zahtjeva i pravne usklađenosti. Primjerice, tzv. GDPR odnosno Opća uredba o zaštiti osobnih podataka koja se primjenjuje od 25. svibnja 2018. godine, kao jedan od

osnovnih zadataka koje je stavila pred organizacije, jest zaštita osobnih podataka. Organizacije u svakom trenutku moraju znati gdje su koji podaci te u koju svrhu se smiju koristiti. Isto tako, u slučaju da povlačenja privole za korištenje njegovih osobnih podataka, organizacije moraju biti u mogućnosti učiniti to u zadanom roku. Nepoštivanje odredbi GDPR- a povlači za sobom kazne, i to drakonske koje se kreću do čak 4% ukupnog godišnjeg prometa na svjetskoj razini ili do 20 milijuna eura, koja god vrijednost bude viša. Ovakva zakonska regulativa, ukoliko ne bude adekvatno primjenjena, može kompanijama prouzročiti izrazito visoku financijsku štetu. Svaka organizacija mora pronaći optimalni način zaštite osobnih podataka svojih zaposlenika, kooperanata, klijenata itd., a da pritom, s druge strane, ne dođe do narušavanja njezinog poslovanja. [23] Stoga je nužno da menadžeri koji danas djeluju u sve izazovnijem i zahtjevnijem globalnom okruženju pronađu ravnotežu između donošenja teških i raznolikih odluka, a osiguranje od odgovornosti menadžera im omogućava da te odluke donose brže, lakše i bez nepotrebnog opterećenja.[21]

5. ANALIZA UDJELA POLICE OSIGURANJA OD OPĆE ODGOVORNOSTI IZ PROFESIONALNE DJELATNOSTI U UKUPNO OSIGURANIM RIZICIMA

5.1. Analiza ugovaranja police osiguranja od opće odgovornosti iz djelatnosti prema trećim osobama

Prema podacima Hrvatskog ureda za osiguranje, osiguranje od opće odgovornosti u 2016. godini pokrivalo je 148.302 osigurana rizika, što je činilo udio od 86,31 % ukupno osiguranih rizika, a zaračunata bruto premija osiguranja iznosila je 209.196.528 kn odnosno činilo 60,43 % udjela u ukupnoj premiji. Podaci o osiguranjima od odgovornosti iz obavljanja djelatnosti u 2016.g. su slijedeći:

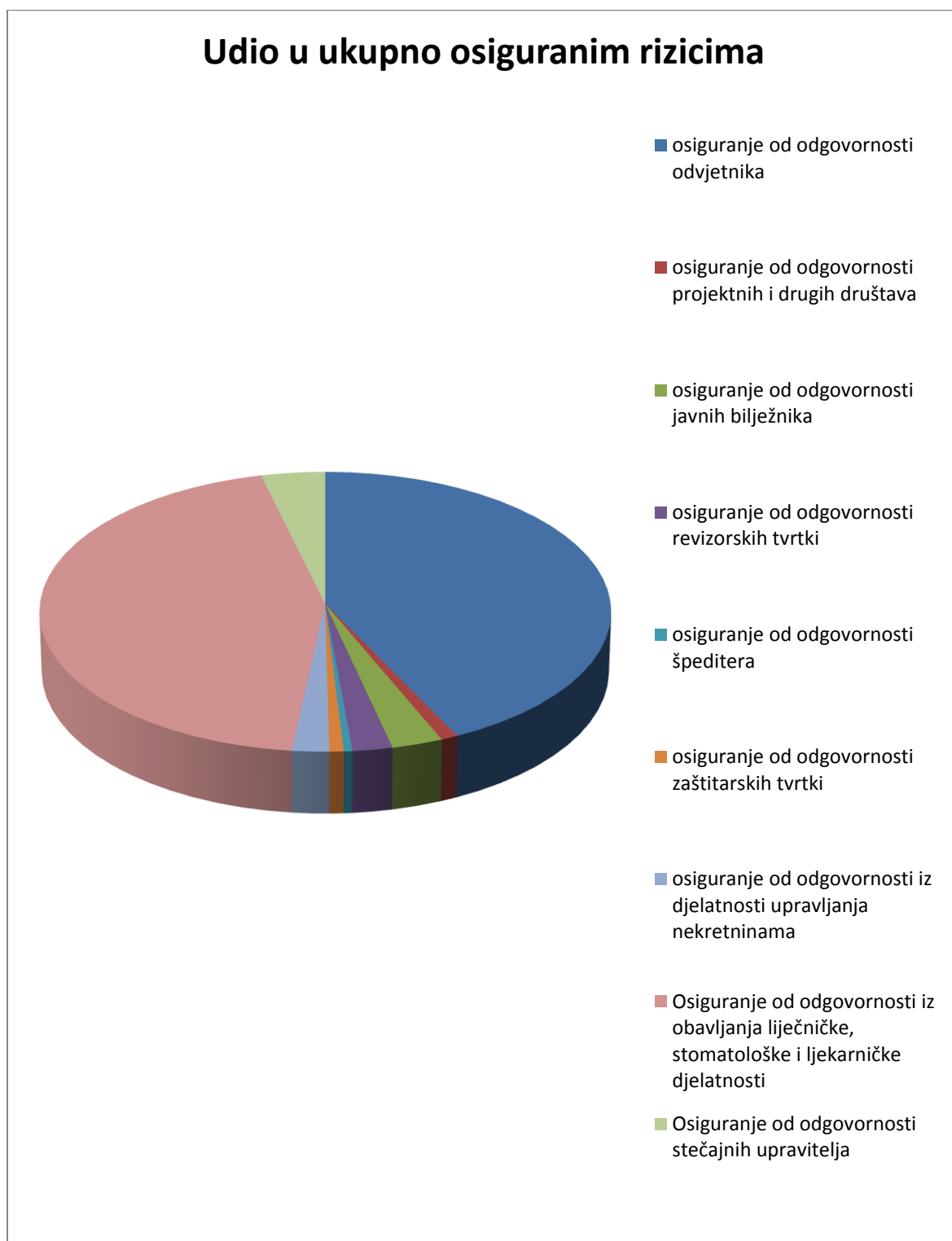
- Osiguranje od odgovornosti odvjetnika- pokrivalo je 4.811 osigurana rizika, što je činilo udio od 2,80 % ukupno osiguranih rizika, a zaračunata bruto premija osiguranja iznosila je 8.120.990 kn odnosno činilo je 2,35 % udjela u ukupnoj premiji.
- Osiguranje od odgovornosti projektnih i drugih društava- pokrivalo je 106 osigurana rizika, što je činilo udio od 0,06 % ukupno osiguranih rizika, a zaračunata bruto premija osiguranja iznosila je 863.711 kn odnosno činilo je 0,25 % udjela u ukupnoj premiji.
- Osiguranje od odgovornosti javnih bilježnika- pokrivalo je 317 osigurana rizika, što je činilo udio od 0,18 % ukupno osiguranih rizika, a zaračunata bruto premija osiguranja iznosila je 1.321.043 kn odnosno činilo je 0,38 % udjela u ukupnoj premiji.
- Osiguranje od odgovornosti revizorskih tvrtki- pokrivalo je 245 osigurana rizika, što je činilo udio od 0,14 % ukupno osiguranih rizika, a zaračunata bruto premija osiguranja iznosila je 1.791.207 kn odnosno činilo je 0,52 % udjela u ukupnoj premiji.
- Osiguranje od odgovornosti špeditera - pokrivalo je 51 osigurana rizika, što je činilo udio od 0,03 % ukupno osiguranih rizika, a zaračunata bruto premija osiguranja iznosila je 1.011.879 kn odnosno činilo je 0,29 % udjela u ukupnoj premiji.
- Osiguranje od odgovornosti obavljanja zaštitarskih i detektivskih djelatnosti - pokrivalo je 81 osigurana rizika, što je činilo udio od 0,05 % ukupno osiguranih

rizika, a zaračunata bruto premija osiguranja iznosila je 2.911.162 kn odnosno činilo je 0,84 % udjela u ukupnoj premiji.

- Osiguranje od odgovornosti iz djelatnosti upravljanja nekretninama - pokrivalo je 229 osigurana rizika, što je činilo udio od 0,13 % ukupno osiguranih rizika, a zaračunata bruto premija osiguranja iznosila je 392.048 kn odnosno činilo je 0,11 % udjela u ukupnoj premiji.
- Osiguranje od odgovornosti iz obavljanja liječničke, stomatološke i ljekarničke djelatnosti - pokrivalo je 5.001 osigurana rizika, što je činilo udio od 2,91 % ukupno osiguranih rizika, a zaračunata bruto premija osiguranja iznosila je 20.662.657 kn odnosno činilo je 5,97 % udjela u ukupnoj premiji.
- Osiguranje od odgovornosti stečajnih upravitelja - pokrivalo je 422 osigurana rizika, što je činilo udio od 0,25 % ukupno osiguranih rizika, a zaračunata bruto premija osiguranja iznosila je 2.497.781 kn odnosno činilo je 0,72 % udjela u ukupnoj premiji. [25]

Udjeli za ukupno osigurane rizike iz navedenih djelatnosti prikazani su u Grafikonu 1.

Grafikon 1. Udio u ukupno osiguranim rizicima u 2016.godini

Izvor: Izrada autora prema:

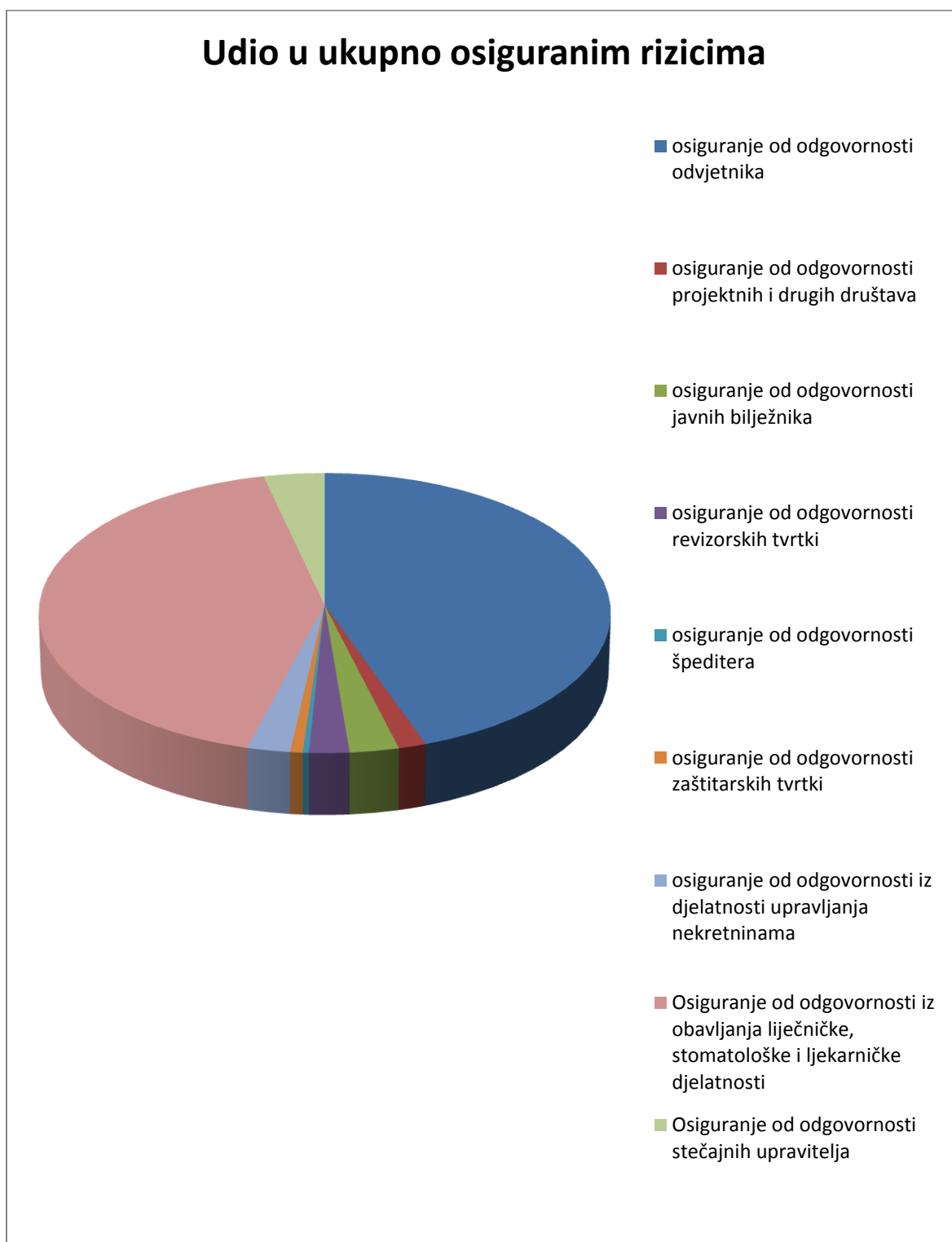
http://www.huo.hr/Listanje_PDF/Trziste_osiguranja_RH_2016/index.html#/0

Podaci o osiguranjima od odgovornosti iz obavljanja djelatnosti u 2017.g. su sljedeći:

- Osiguranje od odgovornosti odvjetnika- pokrivalo je 5.010 osigurana rizika, što je činilo udio od 2,70 % ukupno osiguranih rizika, a zaračunata bruto premija osiguranja iznosila je 8.147.453 kn odnosno činilo 2,19 % udjela u ukupnoj premiji.
- Osiguranje od odgovornosti projektnih i drugih društava- pokrivalo je 172 osigurana rizika, što je činilo udio od 0,09 % ukupno osiguranih rizika, a zaračunata bruto premija osiguranja iznosila je 1.254.742 kn odnosno činilo 0,34 % udjela u ukupnoj premiji.
- Osiguranje od odgovornosti javnih bilježnika- pokrivalo je 292 osigurana rizika, što je činilo udio od 0,16 % ukupno osiguranih rizika, a zaračunata bruto premija osiguranja iznosila je 1.181.794 kn odnosno činilo 0,30 % udjela u ukupnoj premiji.
- Osiguranje od odgovornosti revizorskih tvrtki- pokrivalo je 247 osigurana rizika, što je činilo udio od 0,13 % ukupno osiguranih rizika, a zaračunata bruto premija osiguranja iznosila je 1.756.696 kn odnosno činilo 0,47 % udjela u ukupnoj premiji.
- Osiguranje od odgovornosti špeditera - pokrivalo je 40 osigurana rizika, što je činilo udio od 0,02 % ukupno osiguranih rizika, a zaračunata bruto premija osiguranja iznosila je 828.516 kn odnosno činilo 0,22 % udjela u ukupnoj premiji.
- Osiguranje od odgovornosti obavljanja zaštitarskih i detektivskih djelatnosti - pokrivalo je 66 osigurana rizika, što je činilo udio od 0,04 % ukupno osiguranih rizika, a zaračunata bruto premija osiguranja iznosila je 2.795.589 kn odnosno činilo 0,75 % udjela u ukupnoj premiji.
- Osiguranje od odgovornosti iz djelatnosti upravljanja nekretninama - pokrivalo je 263 osigurana rizika, što je činilo udio od 0,14 % ukupno osiguranih rizika, a zaračunata bruto premija osiguranja iznosila je 355.239 kn odnosno činilo 0,10 % udjela u ukupnoj premiji.

- Osiguranje od odgovornosti iz obavljanja liječničke, stomatološke i ljekarničke djelatnosti - pokrivalo je 4.752 osigurana rizika, što je činilo udio od 2,56 % ukupno osiguranih rizika, a zaračunata bruto premija osiguranja iznosila je 22.488.953 kn odnosno činilo 6,04 % udjela u ukupnoj premiji.
- Osiguranje od odgovornosti stečajnih upravitelja - pokrivalo je 405 osigurana rizika, što je činilo udio od 0,22 % ukupno osiguranih rizika, a zaračunata bruto premija osiguranja iznosila je 2.107.995 kn odnosno činilo 0,57 % udjela u ukupnoj premiji. [26]

Grafikon 2. Udio u ukupno osiguranim rizicima u 2017.godini

Izvor: Izrada autora prema:

http://www.huo.hr/Listanje_PDF/Trziste_osiguranja_RH_2017/index.html#82

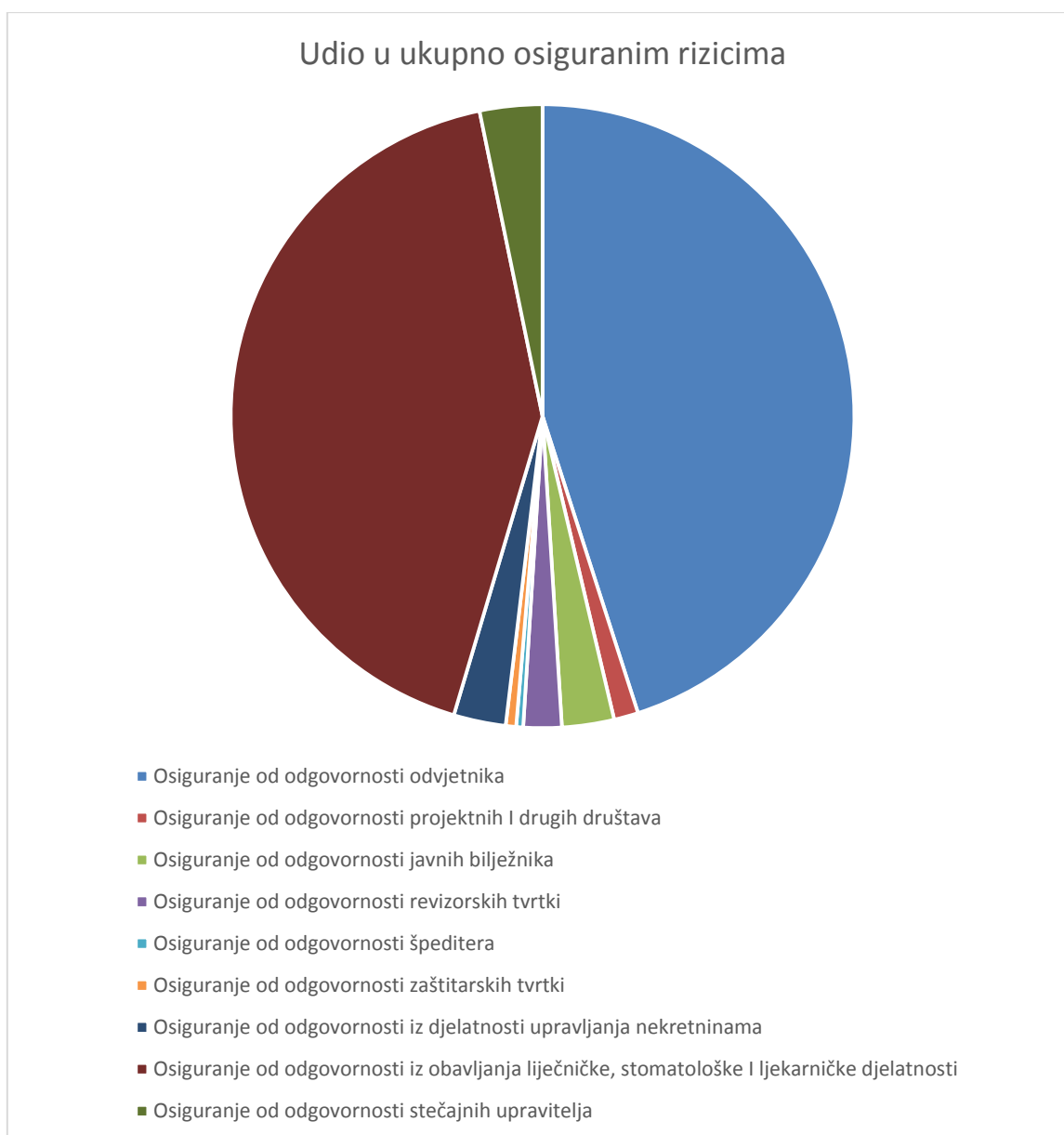
Podaci o osiguranjima od odgovornosti iz obavljanja djelatnosti u 2018.g. su slijedeći:

- Osiguranje od odgovornosti odvjetnika- pokrivalo je 5.011 osigurana rizika, što je činilo udio od 2,50 % ukupno osiguranih rizika, a zaračunata bruto premija osiguranja iznosila je 7.811,734 kn odnosno činilo 1,89 % udjela u ukupnoj premiji.
- Osiguranje od odgovornosti projektnih i drugih društava- pokrivalo je 146 osigurana rizika, što je činilo udio od 0,07 % ukupno osiguranih rizika, a zaračunata bruto premija osiguranja iznosila je 1.371,258 kn odnosno činilo 0,33 % udjela u ukupnoj premiji.
- Osiguranje od odgovornosti javnih bilježnika- pokrivalo je 307 osigurana rizika, što je činilo udio od 0,15 % ukupno osiguranih rizika, a zaračunata bruto premija osiguranja iznosila je 1.233,811 kn odnosno činilo 0,30 % udjela u ukupnoj premiji.
- Osiguranje od odgovornosti revizorskih tvrtki- pokrivalo je 227 osigurana rizika, što je činilo udio od 0,11 % ukupno osiguranih rizika, a zaračunata bruto premija osiguranja iznosila je 1.833,338 kn odnosno činilo 0,44 % udjela u ukupnoj premiji.
- Osiguranje od odgovornosti špeditera - pokrivalo je 45 osigurana rizika, što je činilo udio od 0,02 % ukupno osiguranih rizika, a zaračunata bruto premija osiguranja iznosila je 988.713 kn odnosno činilo 0,24 % udjela u ukupnoj premiji.
- Osiguranje od odgovornosti obavljanja zaštitarskih i detektivskih djelatnosti - pokrivalo je 61 osigurana rizika, što je činilo udio od 0,03 % ukupno osiguranih rizika, a zaračunata bruto premija osiguranja iznosila je 2.058,253 kn odnosno činilo 0,50 % udjela u ukupnoj premiji.
- Osiguranje od odgovornosti iz djelatnosti upravljanja nekretninama - pokrivalo je 294 osigurana rizika, što je činilo udio od 0,15 % ukupno osiguranih rizika, a zaračunata bruto premija osiguranja iznosila je 547.003 kn odnosno činilo 0,13 % udjela u ukupnoj premiji.
- Osiguranje od odgovornosti iz obavljanja liječničke, stomatološke i ljekarničke djelatnosti - pokrivalo je 4.692 osigurana rizika, što je činilo udio od 2,34 %

ukupno osiguranih rizika, a zaračunata bruto premija osiguranja iznosila je 24.224,668 kn odnosno činilo 7,72 % udjela u ukupnoj premiji.

- Osiguranje od odgovornosti stečajnih upravitelja - pokrivalo je 370 osigurana rizika, što je činilo udio od 0,18 % ukupno osiguranih rizika, a zaračunata bruto premija osiguranja iznosila je 1.312,059 kn odnosno činilo 0,32 % udjela u ukupnoj premiji. [26]

Grafikon 3. Udio u ukupno osiguranim rizicima u 2018.godini

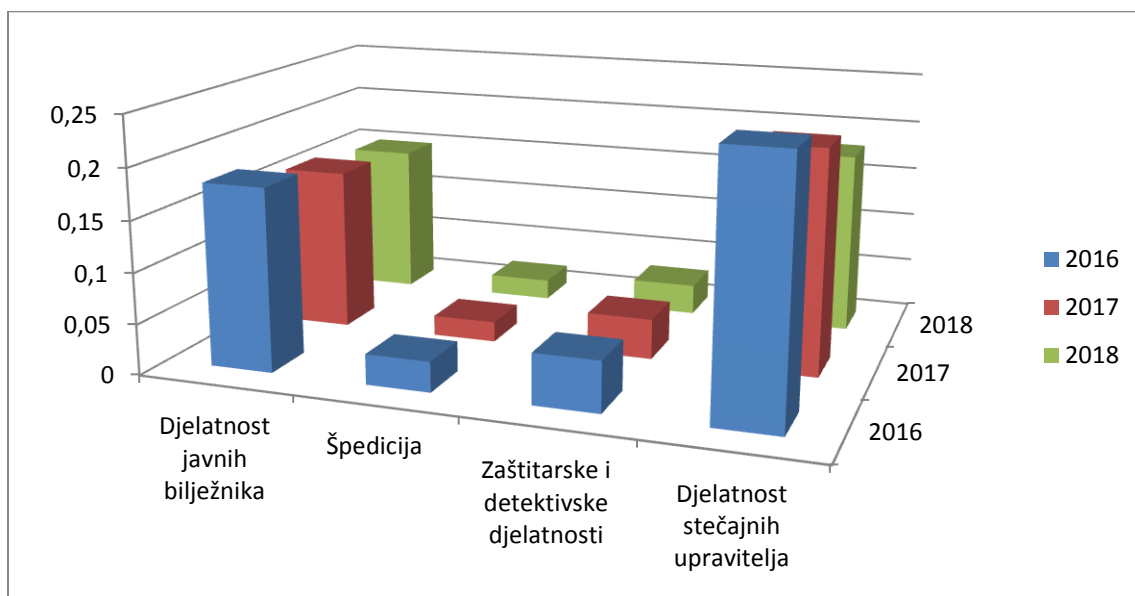

Izvor: Izrada autora prema:

<http://www.huo.hr/hrv/statisticka-izvjesca/18/publikacije-arhiva/2018>

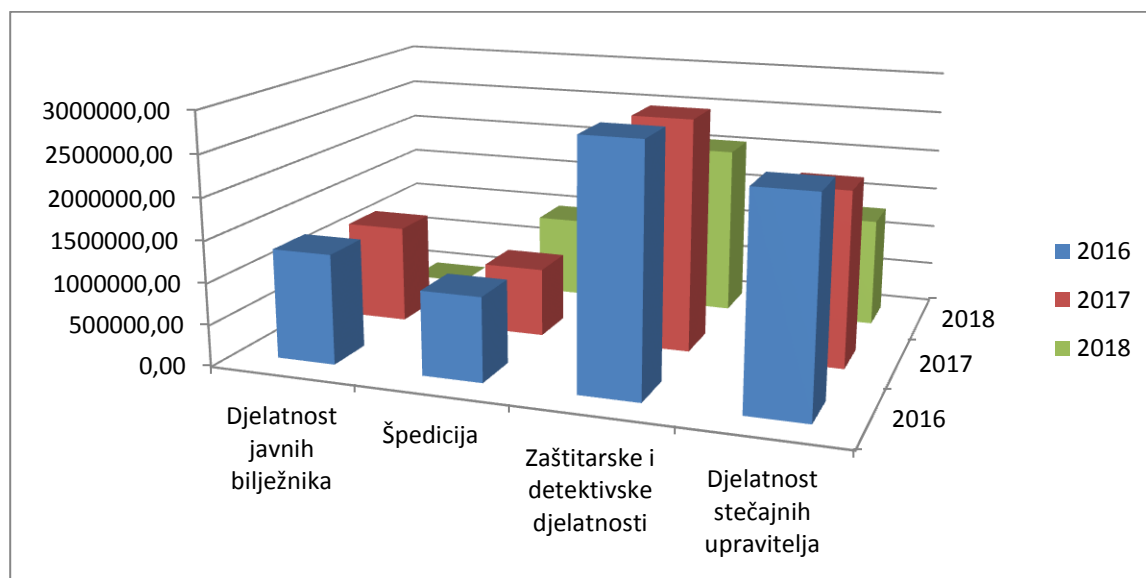
U promatranom razdoblju od tri godine, u periodu od 2016.g. do 2018.g. zabilježeno je smanjenje osiguranih rizika i bruto premije kod osiguranja od odgovornosti javnih bilježnika, špeditera, obavljanja zaštitarskih i detektivskih djelatnosti te djelatnosti stečajnih upravitelja. Najveći pad u tom smislu bilježi se kod obavljanja javnobilježničke djelatnosti. (Grafikon 3.)

Grafikon 4. Usporedba osiguranih rizika za 2016., 2017.g. i 2018.g.

Izvor: Izrada autora prema: [25] i [26]

Grafikon 5. Usporedba bruto premija osiguranja za 2016., 2017.g. i 2018.g.

Izvor: Izrada autora prema: [25] i [26]

U četiri promatrane djelatnosti bilježi se tek manji pad osiguranih rizika i bruto premija, dok većina ostalih djelatnosti bilježi blagi porast.

5.2. Rezultati analize

Osiguranje od odgovornosti iz obavljanja liječničke, stomatološke i ljekarničke djelatnosti i osiguranje od odgovornosti odvjetnika su dvije vrste osiguranja iz analiziranog uzorka osiguranja, koja su najviše zastupljena među osiguranjima iz profesionalne odgovornosti.

Može se zaključiti da promatrani uzorak osiguranja od odgovornosti iz profesionalne djelatnosti uglavnom zadržava stabilan udio premije u ukupnom iznosu osiguranih rizika. Pretpostavka je da će se taj broj s godinama sve više uvećavati kako poduzetnici i svi ostali koji obavljaju profesionalnu djelatnost sve više uviđaju značaj pokrića potencijalnih rizika koji mogu proizaći iz obavljanja njihove djelatnosti i posljedično uzrokovati veliku štetu njihovom poslovanju. Također, evidentno je da najveći broj osiguranja iz profesionalne djelatnosti otpada na osiguranja rizika iz onih djelatnosti čije pokriće je zakonska obveza osobe koja obavlja određenu profesionalnu djelatnost.

6. ZAKLJUČAK

Osiguranje od odgovornosti ima značajnu ulogu u svim suvremenim društvima. Njegova važnost ogleda se prvenstveno u tome što osiguranje od odgovornosti ima brojne pozitivne učinke koji proizlaze iz zaštite ekonomskih interesa osigurane osobe, ostvarenja adekvatne ekonomske zaštite imovine osiguranika čime se osigurava nesmetan razvoj djelatnosti osiguranika, omogućuju uvjeti za daljnje uvećanje imovine osiguranika. Također, osiguranjem od odgovornosti se otklanjaju neželjene posljedice štetnog događaja, dolazi do rasterećenja socijalnog sustava društva, kao i brojne druge prednosti. Osiguranje od ugovorne odgovornosti s jedne strane omogućava zaštitu ekonomskih interesa osiguranika, a s druge strane povećava pravnu zaštitu oštećenih osoba od šteta koje nastaju uslijed obavljanja djelatnosti, pružanja usluga ili u vezi s vlasništvom ili posjedovanjem osiguranih stvari. Pored svih beneficija koje osiguranje od odgovornosti pruža ne treba zanemariti ni njegove negativne aspekte. Kada govorimo od negativnim aspektima osiguranja od odgovornosti, prije svega ističu se dugotrajno neriješeni zahtjevi za isplatom osigurnine, problem nedosljednosti u primjeni parametara za utvrđivanje osnove i stupnja odgovornosti, dugotrajnost u rješavanju zahtjeva za naknadom štete, nepoštene odredbe u potrošačkom ugovoru o osiguranju i dr.

S razvojem gospodarskih, profesionalnih i ostalih ljudskih djelatnosti postoji stalna tendencija proširivanja broja obveznih osiguranja od odgovornosti, kako u svijetu, tako i u Republici Hrvatskoj. Mnogo je oblika osiguranja od odgovornosti iz djelatnosti te ih je teško sve nabrojati i predvidjeti jer su brojni rizici koji se njima osiguravaju. Sklapanje ugovora o osiguranju od odgovornosti iz profesionalne djelatnosti najčešće je predviđeno za osiguranje rizika kod onih djelatnosti kod kojih je obveza osiguranja obvezatna po samom zakonu. Ipak obzirom na brojne prednosti koje ovakvo osiguranje nudi, pretpostavka je da će u budućnosti rasti broj osiguranih rizika i sklopljenih policia iz osiguranja iz djelatnosti čak i u onim djelatnostima u kojima sklapanje ovakvog osiguranja nije zakonska obveza.

Analiza ugovaranja policia osiguranja od opće odgovornosti, kao i osiguranja od odgovornosti iz djelatnosti prema trećim osobama bilježi u promatranom razdoblju od 2016.g. do 2018.g. uglavnom svoj rast. Tek manji broj policia iz navedenih vrsta osiguranja pokazuje tendenciju pada, dok je većina u uzlaznoj putanji po pitanju broja

osiguranih rizika i bruto premije osiguranja, kao uostalom i u ukupnom udjelu u osiguranjima.

7. LITERATURA

- [1] Padovan, A., Pravo osiguranja, 2014, https://www.pravo.unizg.hr/download/repository/20141021_PRAVO_OSIGURANJA_1%5B1%5D.pdf, 12.04.2018.
- [2] Povijesni razvoj osiguranja, <http://www.fortius.hr/vise-o-osiguranju/osnovni-podaci-o-osiguranju/povijesni-razvoj-osiguranja/>, 12.04.2018.
- [3] Matić, Z.: Pravni i društveno-ekonomski aspekti osiguranja od odgovornosti, Zbornik Pravnog fakulteta u Zagrebu, Vol.67 No.6 Siječanj 2018., 1017-1041, <https://hrcak.srce.hr/193112>, 13.04.2018.
- [4] Belanić, L.; Obvezna osiguranja od odgovornosti izvan djelatnosti prometa i prijevoza u hrvatskom i poredbenom pravu, s osvrtom na određivanje obveznika sklapanja osiguranja i kruga trećih osoba, 552 Zb. Prav. fak. Sveuč. Rij. (1991) v. 30, br. 1, 551-600 (2009)
- [5] Ćurković, M., Osiguranje od izvanugovorne i ugovorne (profesionalne) odgovornosti, Inženjerski biro d.d., Zagreb, 2015., str. VIII + 274.
- [6] Osiguravajuća zadruga "Croatia" Zagreb, http://arhinet.arhiv.hr/details.aspx?ItemId=3_1577, 14.04.2018.
- [7] Razvoj osiguranja u bivšoj Jugoslaviji i u Bosni i Hercegovini, Police osiguranja i reklame, http://www.bosnare.ba/bundles/websiteneews/gallery/files/5/1467961297Razvoj_osiguranja_u_bivsoj_Jugoslaviji_i_u_Bosni_i_Hercegovini_Police_i_reklame.pdf, 20.04.2018.
- [8] Zakon o obveznim odnosima (Narodne novine 35/2005, 41/2008, 125/2011, 78/2015, 29/2018)
- [9] Ćurak, M., Jakovčević, D. (2007): Osiguranje i rizici, RRIF Plus d.o.o. Zagreb
- [10] Rafaj, J. (2009): Tržište osiguranja priručnik, HANFA, Zagreb
- [11] Matijević, B., Šteta i naknada iz osiguranja, http://www.pravnadatoteka.hr/pdf/steta_i_naknada_iz_osiguranja.pdf, 20.04.2018.
- [12] Bukovac, Puvača, M. "Sive zone" izvanugovorne odgovornosti – područja moguće primjene... 222 Zb. Prav. fak. Sveuč. Rij. (1991) v. 30, br. 1, 221-243 (2009)
- [13] Zakonu o osiguranju (Narodne novine 30/2015)
- [14] Keglević, A.; Zaštita osiguranika pojedinca kod ugovora o osiguranju Zbornik Pravnog fakulteta Sveučilišta u Rijeci (1991) v. 34, br. 1, 209-237 (2013)
- [15] Zakon o obveznim osiguranjima u prometu (Narodne novine 151/2005, 36/2009, 75/2009, 76/2013, 152/2014)
- [16] Čemu zapravo služi osiguranje?, Hrvatski ured za osiguranje, preuzeto s: <https://www.google.hr/search?q=%C4%8Demu+zapravo+slu%C5%BEi+osiguranje%3F&ie=&oe=>
- [17] Savjetovanje o obradi i likvidaciji automobilskih šteta u organizaciji Hrvatskog ureda za osiguranje, preuzeto s: <https://www.huo.hr/hrv/savjetovanje-o-obradi-i-likvidaciji-automobilskih-steta-u-organizaciji-hrvatskog-ureda-za-osiguranje/96/19-savjetovanje-o-obradi-i-likvidaciji-automobilskih-steta-u-organizaciji-hrvatskog-ureda-za-osiguranje/168/detalji/>
- [18] Zakon o zaštiti potrošača (Narodne novine 41/2014, 110/2015)
- [19] Podjele, načini i vrste osiguranja, Svijet osiguranja, 2011., preuzeto s: http://www.osiguranje.hr/private/svijet_osiguranja/tekstovi/so18/18_bijelic.pdf

- [20] Proso, M.: Osiguranje profesionalne odgovornosti menadžera u sportu s posebnim osvrtom na posrednike u transferima nogometnih igrača, Zbornik radova Pravnog fakulteta u Splitu, god. 48, 4/2011., str. 899.-911.
- [21] Sve veći interes za policama osiguranja odgovornosti menadžera, preuzeto s: <https://www.posao.hr/clanci/vijesti/hrvatska/sve-veci-interes-za-policama-osiguranja-odgovornosti-menadzera/5470/>
- [22] Zastupljenost osiguranja odgovornosti menadžera, preuzeto s: <http://www.svijetosiguranja.eu/hr/clanak/2014/2/zastupljenost-osiguranja-odgovornosti-menadzera,360,12489.html>
- [23] GDPR 2018, preuzeto s: <https://gdpr2018.eu/>
- [24] Motorna vozila i osiguranje, preuzeto s: http://www.huo.hr/Listanje_PDF/HUO_Izvjesce_2016/index.html#/0
- [25] Tržište osiguranja u Republici Hrvatskoj, preuzeto s: http://www.huo.hr/Listanje_PDF/Trziste_osiguranja_RH_2016/index.html#/0
- [26] Zakon o komori arhitekata i komorama inženjera u graditeljstvu i prostornom uređenju (Narodne novine 78/2015)
- [27] Direktiva (EU) 2016/97 Europskog parlamenta i Vijeća od 20. siječnja 2016. o distribuciji osiguranja (preinačeni tekst) Tekst značajan za EGP
- [28] Pravilnik o rasporedu vrsta rizika po skupinama i vrstama osiguranja odnosno reosiguranja, preuzeto s: https://narodne-novine.nn.hr/clanci/sluzbeni/2016_03_23_653.html
- [29] Uputa za postupanje distributera osiguranja pri distribuciji proizvoda osiguranja za koje je obveza sklapanja ugovora o osiguranju propisana posebnim zakonima

POPIS ILUSTRACIJA

Grafikon 1. Udio u ukupno osiguranim rizicima u 2016.godini.....	42
Grafikon 2. Udio u ukupno osiguranim rizicima u 2017.godini.....	45
Grafikon 3. Udio u ukupno osiguranim rizicima u 2018.godini.....	47
Grafikon 4. Usporedba osiguranih rizika za 2016.g., 2017.g. i 2018.g.....	48
Grafikon 5. Usporedba bruto premija osiguranja za 2016.g.,2017.g., 2018.g.....	48